स्थानीय सरकार

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

महाङ्काल गाउँपालिका

गोटिखेल, ललितपुर, बागमती प्रदेश

महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना

Revenue Improvement Action Plan

(RIAP)

२०७९

बिषय-सूची

बिषय-सूची १
परिच्छेद १: परिचय ४
१.१ पृष्ठभूमि ४
१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्य ५
१.३ राजस्व सुधार योजनाले राखेका उद्देश्यहरु ७
१.४ राजस्व सुधार योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया ८
१.४.१ सन्दर्भ सामाग्री सङ्कलन तथा अध्ययन ९
१.४.२ गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण १०
१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन १०
१.४.४ राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी तथा राजस्व प्रक्षेपण ११
१.४.५ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुशरण ११
१.५ योजनाका सीमाहरु ११
परिच्छेद २. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय १२
२.१ संक्षिप्त परिचय १२
२.२ मानव संसाधनको अवस्था १५
२.३ भौतिक सम्पत्तिको अवस्था १५
परिच्छेद तीनः स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता १६
३.१ गाउँपालिकाको राजश्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानीक तथा कानूनी व्यवस्था १६
३.२ आय परिचालनको अवस्था १७
३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजश्व संकलनको प्रमुख क्षेत्रहरू र सम्भावना विश्लेषण १९
३.३.१ कर राजस्व १९
३.३.२ गैह्र कर राजस्व २४
परिच्छेद चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था २९
४.१ राजश्व परिचालन नीतिहरु २९
४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता (राजश्व शाखा तथा राजश्व प्रशासन) २९
४.२.१ राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण २९
४.२.२ राजश्व परामर्श समिति २९
४.२.३ राजस्व प्रशासनमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू ३०

४.३ राजश्व प्रशासन तथा नीतिसम्बन्धी सवालहरु ३१

४.४ प्रभावकारी राजश्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरु ३१

४.४.१ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था ३१

४.४.२ उपयुक्त संगठन निर्माण ३१

४.४.३ तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरुको प्राथमिकीकरण ३१

४.४.४ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम ३१

४.४.५ पारदर्शिता र जवाफदेहिता ३२

४.४.६ परिवर्तित व्यवस्था अनुसार राजश्व संकलन ३२

परिच्छेद पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना ३३

परिच्छेद छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण ३९

६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण 44

६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण ४८

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा ४९

परिच्छेद आठ : कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ५२

अनुसूचीहरू : ५४

अनुसूची १ : पृष्ठपोषण सम्बन्धमा

अनुसूची २ : तथ्याङ्क सङ्कलन फारम

अनुसूची ३ : विषयगत विश्लेषणको नमूना फाराम

अनुसूची ४ : फोटोग्राफ तथा मिटिङ माइन्यूट

चित्रहरु

चित्र नं १ : वित्तीय हस्तान्तरण प्रक्रिया ४

चित्र नं. २ : राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य ७

चित्र नं. ३ : कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरु ८

चित्र नं. ४ : महाङ्काल गाउँपालिका १२

चित्र नं. ५ : महाङ्काल गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आन्तरीक आय प्रक्षेपण ४९

तालिकाहरु

तालिका १ : महाङ्काल गाउंपालिकाको वडागत घरधुरी, जनसंख्या र जनघनत्व सम्बन्धी विवरण १३

तालिका २ : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजश्व अधिकार १६

तालिका ३ : गाउंपालिकाको आय परिचालनको अवस्था १७

तलिका ४ : भूमि कर सम्भावनाको गणना २०

तलिका ५ : सम्पत्ति कर सम्भावनाको गणना २१

तलिका ६ : घरबहाल कर सम्भावनाको गणना २१

~~तलिका ७ : व्यवसाय कर सम्भावनाको गणना .... २२~~
तलिका ८ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सम्भवानाको गणना २५
तलिका ९ : सिफारिस दस्तुर २६
तालिका १० : नक्सा पास दस्तुरको सम्भावनाको गणना २७
तलिका ११ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय २८
तालिका १२ : राजश्व परामर्श समिति विवरण ३०
तालिका १३ : राजश्व सुधार कार्ययोजना ३३
तालिका १४ : विगत तीन आर्थिक वर्षको वास्तविक आय ३९
तालिका १५ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि आय प्रक्षेपण ४५
तलिका १६ : महाङ्काल गाउंपालिकाको आय संरचना ४९

परिच्छेद १: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

संघीय व्यवस्था अनुसार तीन तहको सरकारबाट शासन संचालन भइरहेको छ । नेपालको वर्तमान संविधानले संघीय वित्त व्यवस्थाका मान्यता अनुसार संविधानमै स्थानीय सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरु लगाउने र उठाउने अधिकार दिएको छ । संविधानले प्रदान गरेका अधिकारहरुलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक पर्ने कानूनी व्यबस्था तयार गर्ने क्रममा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ तथा अन्य आवश्यक संघीय कानूनहरु समेत जारी भैसकेको हुँदा स्थानीय सरकारको राजस्व परिचालनका लागि केही हदसम्म आवश्यक कानूनी आधारहरु तयार भएका छन् स्थानीय सरकारले आ-आफ्नो क्षेत्रमा पर्ने सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणको क्षमतालाई वृद्धि गर्न आय परिचालन क्षमतालाई वृद्धि गर्न आय परिचालन क्षमतामा पनि सुधार गर्न आवश्यक हुन्छ । यसका अतिरिक्त प्राकृतिक तथा अन्य मानवीय कारणले अकस्मात सिर्जना हुने प्रतिकुल परिस्थितिलाई सामना गर्नसक्ने गरी उत्थानशील हुन पनि आय परिचालन क्षमता सुदृढ हुनु पर्दछ ।

स्थानीय सरकारलाई संविधानद्वारा प्रदान गरिएको कार्यजिम्मेवारी पुरा गर्न आवश्यक पर्ने साधनको परिपूर्तिका लागि सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट वित्तिय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान र विशेष अनुदान दिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ । सङ्घ तथा प्रदेश सरकारबाट प्रदान गरिने यस्तो अनुदानले मात्र स्थानीय तहको खर्व आवश्यकता पुरा गर्न सम्भव नहुने र राज्य शक्तिको बाँडफाँड गर्दा राज्यको राजस्व अधिकारको समेत तहगत सरकारबीच शक्तिको बाँडफाँड गरिने हुँदा सङ्घीय वित्त व्यवस्थापनका मान्यता अनुसार स्थानीय तहलाई विभिन्न कर तथा गैर कर लगाउने र उठाउने गरी राजस्व अधिकार समेत संवैधानिक रुपमै प्रदान गरिएको छ । अनुदान र राजस्व अधिकार बाहेक स्थानीय तहले संविधान र सङ्घीय कानून बमोजिम राजस्व बाँडफाँड बापत प्राप्त गर्नसक्ने र नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृतिमा ऋण लिन सक्ने कानुनी व्यवस्था समेत गरिएको छ जसलाइ तल देखाइएको छ ।

चित्र नं. १: वित्तीय हस्तान्तरण प्रक्रिया

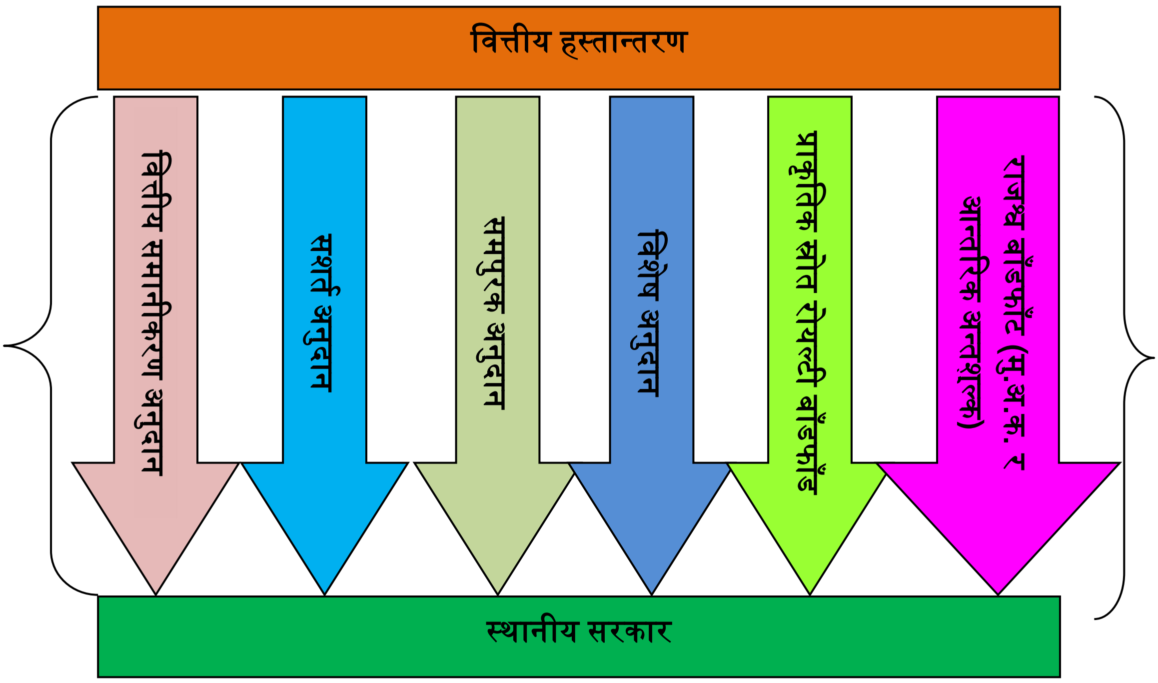

स्थानीय सरकारलाई प्राप्त भएका वित्तीय अधिकारलाई ऐनको प्रावधान अनुसार व्यवस्थित तथा न्यायोचित तरिकाले पूर्णरुपमा परिचालन गर्न थप प्रयास गर्नुपर्ने आवश्यकता महशुस भएको छ । यसको मुख्य कारणहरुमा स्थानीय सरकारलाई प्राप्त कतिपय अधिकारहरु नयाँ भएकोले त्यसका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यविधि, संगठनात्मक व्यवस्था, सूचना तथा तथ्याङ्क प्रणालीको स्थापना, आयको सम्भावना अध्ययन, नियन्त्रण प्रणालीको स्थापना आदि व्यवस्था तथा अभ्यासको कमी हुनु रहेको छ ।

स्थानीय सरकारको बढ्दो खर्च धान्नका लागि र उनीहरुको सामर्थ्य वृद्धि गर्नका लागि ती निकायहरुको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता बन्न पुगेको छ यसका लागि स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरुको खोजी गर्ने, सम्भाव्य क्षेत्रको राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरु पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने र ती सबै प्रयासका आधारमा आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजना खाँचो देखिन्छ ।

राजस्व सम्बन्धी वर्तमान स्थिति अध्ययन, विश्लेषण गरी राजस्व सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरुको पहिचान गर्ने, समग्र राजस्व प्रशासनलाई सुदृढ गर्ने तथा सोका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण कार्यमा सहजीकरण गर्ने प्रयोजनाका लागि स्थानीय तहहरुले राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan) तयार गरी स्थानीय तहहरुको राजस्व सुधार गर्नका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरुको कार्ययोजना आवश्यक छ । सो कार्यका लागि प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रमले यस बागमती प्रदेश अन्तरगतका विभिन्न स्थानीय तहहरुको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्नका लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

यस दस्ताबेज तर्जुमाको क्रममा भएका प्रयासहरुमा गाउँपालिकाका प्रतिनिधि, कर्मचारी तथा अन्य सरोकारवाला पक्षहरुले राजस्व परिचालनको क्षेत्रमा आधारभूत अभिमुखीकरण, गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सुधारका लागि सहभागितात्मक विधिबाट समस्या तथा अवसरहरुको पहिचान गरी मुख्य उपलब्धिका रुपमा गाउँपालिकाको कार्ययोजना तयारी र आय सम्भाव्यताको विश्लेषण गरी गाउँपालिकाको आय प्रक्षेपणलाई मार्गदर्शन जस्ता कार्यहरु रहेका छन् ।

१.२ राजस्व सुधार योजनाको औचित्य

सङ्घीयतामा तहगत सरकारलाई संविधानले नै कार्यजिम्मेवारी निश्चित गरी ती जिम्मेवारीहरु पुरा गर्न आवश्यक स्रोतको व्यवस्था गर्दा अन्तरसरकारी वित्तिय हस्तान्तरणको अलावा आफ्नो कार्यक्षेत्रमा तोकिएका स्रोतबाट संविधानले प्रदान गरेको अधिकार अनुरुप स्थानीय तहले राजस्व परिचालन गरी साधन स्रोतको जोहो गर्दछन् । जनताको बढ्दो माग बमोजिमको खर्च धान्नका लागि आवश्यक सामर्थ्य अभिवृद्धि गर्न पनि ती स्थानीय सरकारहरुको आन्तरिक राजस्व परिचालन क्षमतामा वृद्धि हुनु अपरिहार्य देखिन्छ । यसका लागि स्थानीय तहको राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरुको खोजी गर्न, सम्भाव्य क्षेत्रको राजस्व परिचालनका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने

नीतिगत, कानूनी र व्यवस्थापकीय सुधारका उपायहरु पहिचान गरी तिनको यथोचित कार्यान्वयन गर्न र ती सबै प्रयासका आधारमा आगामी दिनमा परिचालन गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका लागि राजस्व सुधार कार्ययोजना महत्वपूर्ण औजार हुने विश्वास गरिन्छ ।

स्थानीय तहलाई कर वा गैर कर वापत रकम तिर्ने स्थानीय निवासीहरुले आफुले तिरेको करको सदुपयोग भए नभएको निगरानी गर्ने र यस विषयमा नियमित रुपमा आफ्नो गाउँपालिका/नगरपालिकासँग प्रश्न सोध्ने हुनाले गाउँपालिका/नगरपालिकाहरु पनि जनताप्रति सोझै उत्तरदायी हुने वातावरण सिर्जना हुन्छ । सेवा प्रवाहमा पनि सुधार हुन्छ र जनताको सन्तुष्टिको मात्रा पनि बढ्दै जान्छ । आन्तरिक स्रोतबाट परिचालित राजस्व खर्च गर्दा स्थानीय तहले कुनैपनि बाह्य शर्तहरु पालना गर्नु नपर्ने भएकोले यसको मात्रा जति बढी भयो त्यति बढी मात्रामा स्वायत्तताको अनुभूति गर्दछन् । यसरी स्थानीय तह प्रदेश तहले जति बढी स्वायतता पूर्वक काम गर्न पाउँछन् त्यति नै सङ्घीयता सफल र सुदृढ हुँदै जान्छ ।

वैधानिक रुपमा नै स्रोत साधनमाथि उल्लेख्य अधिकार प्राप्त भएको लामो समयसम्म पनि आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व कमजोर रहने र निरन्तर सङ्घ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदानमा नै भर पर्नुपर्ने अवस्था भएमा स्थानीय सरकारको स्वायत्तता तथा दीगोपनमा प्रश्नचिन्ह लाग्ने सम्भावना रहन्छ । यस परिपेक्ष्यमा स्थानीय सरकारहरुले समयमै कानुनले अख्तियारी दिएका क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्वको सम्भावना अध्ययन गरी कानुनसम्मत रुपमा राजस्वको क्षमता विस्तार गर्दै जानु आवश्यक हुन्छ । यसका लागि जन निर्वाचित पदाधिकारीहरु र राष्ट्रसेवक कर्माचारीहरुलाई संविधानले प्रदत्त गरेका काम कर्तव्य र अधिकारहरु कुशलता साथ सम्पादन गरी नागरिकहरुलाई छिटो छरितो गुणस्तरीय सेवा प्रवाह सुनिश्चित गर्न सहयोग पुर्‍याउनु पहिलो र महत्वपूर्ण कार्य हो भने भर्खरै सम्पन्न भएका स्थानीय तहको संस्थागत अवस्था स्व-मूल्याङ्कन गरी सुधारका क्षेत्रहरुको पहिचान गरी तदनुरुप आवश्यकता र मागमा आधारित क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दै लैजानु आवश्यक छ । यसका साथै स्थानीय तहलाई संविधान र ऐनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी वित्तीय रुपमा सवल र सक्षम बनाउन राजस्व परिचालन सम्बन्धी ज्ञान, शिप र क्षमता अभिवृद्धि गर्दै सार्वजनिक विकास निर्माण र सेवा प्रवाहमा सक्षम बनाउन आवश्यक छ ।

गाउँपालिकामा थप आन्तरिक राजस्व परिचालन गर्न यसको अधिकार क्षेत्रभित्र सबै उपलब्ध आन्तरिक आयका स्रोतहरुबाट सम्भाव्य राजस्व परिचालन गर्नु अनिवार्य हुन्छ । यसमा सुधार ल्याउन गाउँपालिकाको बाह्य वातावरण तथा राजस्व प्रशासनको समेत विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ । यसैले राजस्व परिचालनमा सुधारका कृयाकलापहरु पहिचान गरी सोको कार्यान्वयनबाट स्थानीय तहको आन्तरिक आयमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतका आधारमा आगामी दिनमा प्राप्त हुन सक्ने राजस्वको प्रक्षेपण गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को प्रावधान बमोजिम यो राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गरिनेछ । यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाबाट गाउँपालिकालाई आफ्नो आन्तरिक आय परिचालन सुधारका साथै राजस्व प्रक्षेपणलाई यथार्थपरक, समन्यायिक, सहभागितामूलक र वैज्ञानिक बनाई बजेट तर्जुमा प्रकृयालाई थप व्यवस्थित गर्न मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ । यसै सन्दर्भमा महाङ्काल गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनमा सुधार ल्याउनको लागि राजस्व सुधारका कृयाकलापहरु पहिचान गर्न र पहिचान गरिएका कृयाकलापहरुको कार्यान्वयनबाट स्थानीय तहको आन्तरिक आयमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतका आधारमा आगामी दिनमा प्राप्त हुन सक्ने राजस्वको प्रक्षेपण गर्ने कार्यका

लागि यो राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गर्न लागिएको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको औचित्यको सांरासलाई निम्न चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छः

चित्र नं. २: राजस्व सुधार कार्ययोजनाको औचित्य

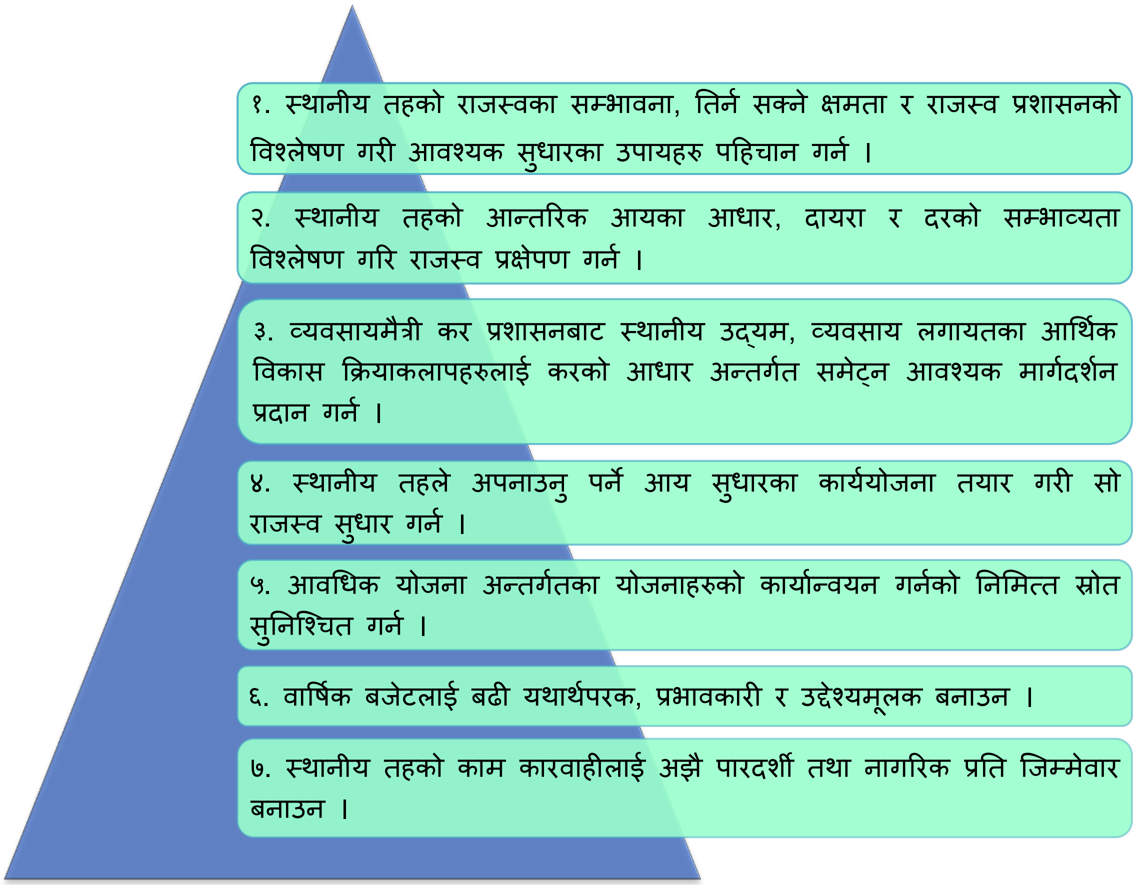

१.३ राजस्व सुधार योजनाले राखेका उद्देश्यहरु

गाउँपालिकाको आन्तरिक आयका सम्भावनाहरुको पहिचान तथा अधिकतम परिचालनका लागि देखिएका समस्याहरु न्यूनीकरण गर्न कार्ययोजना तयार गरी सोको आधारमा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपणमा गाउँपालिकालाई सहयोग पुर्याउनु नै यस योजनाको मूलभूत उद्देश्य हो । यस योजनाका खास उद्देश्यहरु देहाय अनुसार रहेका छन् :

- स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरु तथा कर्मचारीहरुलाई राजस्व सुधार कार्ययोजना सम्बन्धी अभिमुखीकरण गर्ने ।
- शीर्षकगत रुपमा सम्भावित करका आधार तथा विगत तीन वर्षको आन्तरिक आयको अवस्थाको विश्लेषण ।
- राजस्व वृद्धिको लागि आयका प्रमुख स्रोतहरुको सम्भावना र यथार्थ असुलीमा भएको फरकको पहिचान गर्ने ।
- स्थानीय तहको राजस्व प्रशासनको संगठनात्मक सङ्कलन तथा बिलिङ्ग पद्धति र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली सहित पालिकाको राजस्व प्रशासन तथा यसको कार्यकुशलताको विश्लेषण ।
- स्थानीय तहको आन्तरिक आय वृद्धिका सम्भावनाहरु पहिचान गरी आय सुधार कार्ययोजना र प्रक्षेपण सहितको आन्तरिक आय सुदृढीकरण कार्ययोजना तयार गर्ने ।

- नयाँ सम्भावनाहरुको पहिचान गर्दै स्थानीय तहले अपनाउनुपर्ने सुधार रणनीति सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गर्ने ।
- स्थानीय तहको विद्‌यमान आर्थिक ऐन पुनरावलोकन गरी आगामी आर्थिक वर्षमा सुधारका लागि सुझाव प्रदान गर्ने ।

१.४ राजस्व सुधार योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया स्थानीय पदाधिकारी, कर्मचारी, सम्बन्धित समितिहरु र सरोकारवालाहरुको अपनत्व र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले सहभागितामूलक विधि अवलम्बन गरिएको छ । यसको मार्गदर्शकका रुपमा सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्‌वारा जारी गरिएको स्थानीय तहको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६ लाई लिईएको छ । साथै स्थानीय आवश्यकता अनुसार सम्भाव्य स्थानीय राजस्वका स्रोतहरुलाई समेट्ने उद्देश्यले तथ्याङ्क तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्‌वारा जारी निर्देशिका बमोजिम कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरु यसप्रकार रहेका छन् :

चित्र नं. ३: कार्ययोजना तर्जुमाका चरणहरु

१. राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी निर्णय र समय सारिणी निर्धारण
२. योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक सन्दर्भ सामाग्रीहरु सङ्कलन तथा अध्ययन
३. प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना
४. सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन एवम् विश्लेषण
५. राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी (प्रारम्भिक)
६. योजनाको मस्यौदा तयारी
७. राजस्व सम्भावना विश्लेषण तथा राजस्व प्रक्षेपण
८. मस्यौदा प्रतिवेदन गाउँपालिकामा प्रस्तुति र सुझाव सङ्कलन
९. मस्यौदा पुनरावलोकन र अन्तिम प्रतिबेदन तयारी
१०. अन्तिम प्रतिबेदन गाउँपालिकामा हस्तान्तरण

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने कार्यक्रम सम्बन्धमा प्रदेश सुशासन केन्द्र र यस नेपाल डेभलपमेन्ट कन्स्लटेन्सी (NDC) बीच सम्झौता भएपछि विभिन्न समयमा भएका छलफलहरुबाट गाउँपालिकाबाट आवश्यक सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन गरिएको छ । राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि निम्न विधि र प्रकृया अवलम्वन गरिनेछ । मुलत: राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा Coaching & Mentoring (स्थलगत रुपमा सँगसँगै काम गर्दै सिकाउँदै जाने) विधिमा आधारित हुनेछ ।

- महाङ्काल गाउँपालिकामा कार्य प्रारम्भ गर्नुभन्दा पहिला परामर्शदाताले प्रदेश सुशासन केन्द्रको सम्बन्धित विज्ञ वा तोकिएको कर्मचारीहरुसँग महाङ्काल गाउँपालिकामा गर्नुपर्ने कार्यको योजना बनाई छलफलबाट अन्तिम रुप दिई अगाडि बढाईएको हो ।
- महाङ्काल गाउँपालिकाबाट राजस्व कार्ययोजना तर्जुमा कार्यको गुणस्तर सुनिश्चितताका लागि अनुगमन र फलोअप, प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्रबाट अनुगमन तथा सुझाव लिई विस्तृत कार्ययोजना बनाइएको थियो ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण प्रकृयालाई सहभागितामूलक विधिबाट सञ्चालन गरियो । साथै यस विषयमा महाङ्काल गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुको पनि क्षमता अभिवृद्धि गर्दै महाङ्काल गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा अन्य जनप्रतिनिधि, कर्मचारी एवम् सरोकारवालाहरुको सहभागितामा छलफल गरियो ।
- सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार पारेको गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७६ मा उल्लेखित सम्बन्धित फारामहरु विधि तथा प्रकृयाहरु प्रयोग गरी (छलफल तथा कार्यशाला) मार्फत राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण गरियो । यस प्रकृयाबाट पहिचान गरिएका आवश्यकताहरुलाई एकिकृत गरी महाङ्काल गाउँपालिकाको ३ वर्षे राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरिनेछ र अन्तिम दस्तावेज तयार गरी महाङ्काल गाउँपालिकालाई प्रस्तुतिकरण गरी आवश्यक सुझावहरुलाई सङ्कलन गरी दस्तावेजलाई अन्तिम रुप दिइयो ।
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम दस्तावेज (विद्युतिय तथा भौतिक प्रति) महाङ्काल गाउँपालिका र प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्रमा बुझाइयो ।

१.४.१ सन्दर्भ सामाग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको प्रथम चरणमा विज्ञ समूहबाट विभिन्न स्रोतहरुबाट सन्दर्भ सामाग्रीहरुको सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको छ । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएका मुख्य सामाग्रीहरु देहाय अनुसार रहेका छन् :

- नेपालको संविधान, २०७२
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- गाउँपलिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६
- गाउँपालिकाको गाउँ वस्तु विवरण (पार्श्वचित्र), २०७७
- महाङ्काल गाउँपालिकाको आय/व्यय विवरण (आ.व. २०७५/७६-२०७७/७८)
- महाङ्काल गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट स्वीकृत भएको आ.व. २०७८/७९ का लागि निर्धारण गरिएको विभिन्न करहरुको दर रेट (आर्थिक ऐन २०७८)

- आन्तरिक राजस्व व्यवस्थापनको तेस्रो सुधार कार्ययोजना (२०७५।७६-२०७७।७८)
- बागमति प्रदेशको आर्थिक ऐन, २०७६
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- एकीकृत आर्थिक सङ्केत तथा वर्गिकरण र व्याख्या, २०७४

१.४.२ गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण

गाउँपालिकाका अध्यक्ष र उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सूचना प्रविधि अधिकृत तथा आन्तरिक लेखा परीक्षकसँग लगायतसँग प्रत्यक्ष छलफल गरी गाउँपालिकाकले हालसम्म परिचालन गरि आएका करका आधारहरु, राजस्व परिचालनको अवस्था, सुधार गर्न सकिने क्षेत्र, राजस्व प्रशासनको वर्तमान संरचना, यसमा सुधार गर्न सकिने क्षेत्र, पदाधिकारी तथा कर्मचारीको क्षमता विकासका सवालहरु र हाल तयार गर्न लागेको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा र यसको प्रक्रियाबारे जानकारी गराई गाउँपालिकाको भूमिका सम्बन्धमा स्पष्ट पारिनेछ ।

राजस्व सुधार कार्ययोजनाका लागि कार्यतालिका निर्धारण तथा कार्यजिम्मेवारी निर्धारण गरी आवश्यक सूचना सङ्कलन फाराम अनुसार सम्बन्धित सूचना, सामाग्रीहरु आदिका आधारमा महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्वको अवस्था बारे जानकारी हासिल हुनुका साथै मुख्य सवालहरु पहिचान गर्न मद्दत पुग्नेछ । आवश्यक सन्दर्भ सामाग्रीहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण पश्चात विज्ञहरुको टोलीबाट तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनका लागि आवश्यक फारामहरुको विकास गरि सो फारामलाई अन्तिम रुप दिन यस कार्यमा सङ्लग्न विज्ञहरुबीच आवश्यक छलफल र अन्तरक्रिया समेत गरिएको थियो । सूचना सङ्कलनका लागि तयार गरिएको फारमहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

- गाउँपालिकाको परिचयको लागि आवश्यक आधारभूत र संस्थागत सूचना तथा मुख्य पदाधिकारीहरुसँगको परामर्शका लागि तयार गरिएको सूचना सङ्कलन चेकलिष्ट अनुसूचीमा रहेको छ । यस सूचीमा मुख्यत: गाउँपालिकको संक्षिप्त परिचय, गठन, राजस्व प्रशासनको अवस्था र विगत तीन आर्थिक वर्षको राजस्व परिचालनको स्थिति बारे जानकारी लिने उद्देश्यले यो फारमको प्रयोग गरियो ।
- राजस्वका शीर्षकगत समूह छलफलका लागि आवश्यक सूचनासँग सम्बन्धित फारम अनुसूचीमा रहेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसार कर र गैरकरहरुको शीर्षकगत रुपमा वर्तमान समस्याहरु, सम्भावना, समाधानका लागि गर्नुपर्ने उपायहरु र जिम्मेवार निकायको पहिचान र कार्यान्वयनको समयावधीका बारेमा समूहगत रुपमा छलफल गर्नका लागि यो फारम प्रयोगमा ल्याईएको हो ।

१.४.३ तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन

महाङ्काल गाउँपालिकाको सङ्कलित विगतका आय तथा व्यय, आर्थिक ऐन तथा विनियोजन ऐन, नीति तथा कानूनहरु र पूर्वनिर्धारित प्रश्नावली तथा ढाँचामा गाउँपालिका र वडास्तरका प्राथमिक तथा द्वितीय स्रोतबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरु विश्लेषण गरिनेछ । यी विषयमा थप प्रष्टताका लागि गाउँपालिका अध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा अधिकृतसँग भएको अन्तर्क्रियामा एक आपसमा प्रष्ट हुनुपर्ने विषय, गाउँपालिकाले भोगिरहेका चुनौतीहरु, अपेक्षा र आवश्यकता बारेमा जानकारी आदान प्रदान गरिनेछ । त्यसपछि सबै प्राप्त सूचनाहरु र अन्तर्क्रियाबाट प्राप्त वस्तुस्थित बारेको थप स्पष्टता पछि केही अझ स्पष्ट हुनुपर्ने

विषयहरु गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा लेखा अधिकृतसँग सम्पर्क गर्दै सोही आधारमा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.४.४ राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारी तथा राजस्व प्रक्षेपण

सन्दर्भ सामाग्री सङ्कलन तथा अध्ययन, गाउँपालिकासँग सम्पर्क, छलफल र सूचना सङ्कलन विधि निर्धारण र तथ्याङ्क/सूचना सङ्कलन लगायतका क्रियाकलापहरु तथा प्राप्त सुचनाको विश्लेषणका आधारमा पहिचान भएको वार्षिक कुल सम्भाव्यता र स्रोतबाट प्राप्त हुन सक्ने राजस्वलाई आगामी तीन वार्षिक वर्षका लागि प्रक्षेपण गरियो । साथै महाङ्काल गाउँपालिकामा मस्यौदा प्रतिवेदनको प्रस्तुतिकरण गरी प्राप्त सुझावहरु सङ्लग्न गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.४.५ राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा अनुशरण

राजस्व सुधार कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाले आवश्यक छलफल तथा स्वीकृति गरी कार्यान्वयन गर्ने र कार्ययोजना बमोजिम कार्य भए नभएको भन्ने बारेमा समय समयमा समिक्षा र आवश्यकता अनुसार सुधारका लागि छलफल गर्न नियमित रुपमा गर्ने अनुगमन सम्बन्धी सुझाव गरिने छ । राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्दा चाल्नुपर्ने रणनीति र क्रियाकलाप तथा राजस्व परिचालनका सम्बन्धमा महाङ्काल गाउँपालिकाको पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुलाई अभिमुखीकरण गरिने छ ।

१.५ योजनाका सीमाहरु

महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निम्नानुसारका सीमामा रही तयार गरिने छ:

- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज, प्रतिवेदन तथा द्वितीय स्रोतहरूबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूमा आधारित,
- गाउँपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त अभिलेख तथा दस्तावेज, अन्तरवार्ता, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरु तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरु र अन्य सरोकारवालाहरुसँग गरिएको अन्तरक्रिया तथा कार्याशालाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा तयार गरि,
- प्रदेश सुशासन केन्द्र तथा गाउँपालिकामा मस्यौदा प्रतिवेदन प्रस्तुतिकरण गरी प्राप्त सुझावहरु सङ्लग्न गरियो ।
- गाउँपालिकाको अभिलेखमा नभेटिएका तथ्याङ्कलाई विगतको प्रवृति र प्रवाह हेरी स्टाटिस्टिकल टुल्सहरुको आधारमा विश्लेषण तथा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिच्छेद २. गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ संक्षिप्त परिचय

राजस्व सम्भाव्यता पहिचान, परिचालन र व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति, आर्थिक गतिविधि, मानवीय संसाधान तथा भौतिक स्रोत साधन लगायतको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ । यस परिच्छेदमा महाङ्काल गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय, मानव संसाधनको अवस्था र गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.१.१ अवस्थिति

चित्र नं. ४: महाङ्काल गाउँपालिका

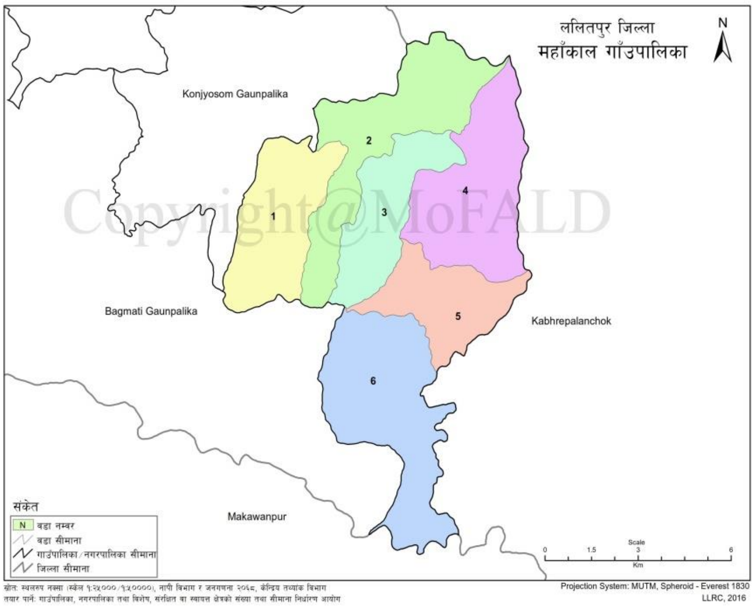

महाङ्काल गाउँपालिका बागमति प्रदेश अन्तर्गत ललितपुर जिल्लामा अवस्थित छ । नेपालको संविधान २०७२ बमोजिम नेपाल सरकारले स्थानीय निकायहरूले पुन संरचनाको लागि गठन गरेको उच्च स्तरिय आयोगले २०७३ पुस २२ गते बुझाएको प्रतिवेदन नेपाल सरकारले परिमार्जन गरी वि.सं.२०७३ फागुन देखि स्थानीय तह लागू गर्ने निर्णय अनुसार यस गाउँपालिका घोषणा गर्दा ललितपुर जिल्लाको साविकका गाविसहरू बुखेल, मानिखेल, गोटिखेल, कालेश्वर, चन्दनपुर र ठुलादुर्लुङ गाउँ विकास समितिहरूलाई एकै स्थानमा गाभिएको थियो । हाल यस गाउँपालिकामा ६ वटा वडाहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको कार्यालय गोटिखेलमा रहेको छ । यस महाङ्काल गाउँपालिका भौगोगिक अवस्थितिका हिसाबले विश्व मानचित्रमा ८५ डिग्रि ४० से. पूर्वी देशान्तर र २७ डिग्रि ५० से. उत्तरी अक्षांशमा अवस्थित यस महाङ्काल गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल ८२.४४ वर्ग कि.मि. छ । महाङ्कालको अधिकतम तापक्रम २६.४ डिग्री सेल्सीयस र न्युनतम तापक्रम २.३ डिग्री सेल्सीयस रहेको पाईन्छ । यस गाउँपालिकाको उत्तरमा कोन्ज्योसोम गाउँपालिका, पश्चिमतिर कोन्ज्योसोम र बाग्मती गाउँपालिका, दक्षिणमा बाग्मती गाउँपालिका र मकवानपुर जिल्ला र पूर्वमा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला रहेका छन् ।

२.१.२ भू-बनोट र प्राकृतिक स्रोतहरु

यस महाङ्काल गाउँपालिकाको विद्यमान भू-उपयोग हेर्दा वनजंगलले ढाकिएको, खेतीयोग्य, झाँडी तथा बुट्यान क्षेत्रका साथै बालुवा तथा चट्टान, घाँसे मैदान र नदीनाला तथा खोलाहरू रहेको पाइन्छ ।

२.१.३ जनसङ्ख्या

महाङ्काल गाउँपालिकाको पाश्र्वचित्र, २०७४ अनुसार यस गाउँपालिकामा कुल १,९४२ घरधुरी रहेको छ भने महिला ४,८७० (५१.५२ प्रतिशत) र पुरुष ४,५८३ (४८.४८ प्रतिशत) गरी कुल जनसङ्ख्या ९,४५३ रहेको छ । गाउँपालिकाको औषत परिवार सङ्ख्या ४.८७, लैङ्गिक अनुपात ९४.१२ तथा जनघनत्व ११४.६४ प्रति वर्ग कि.मी. रहेको छ ।

तालिका १ : *महाङ्काल गाउँपालिकाको वडागत घरधुरी, जनसङ्ख्या र जनघनत्व सम्वन्धी विवरण*

वडा नं.	घरधुरी	जनसङ्ख्या			जनघनत्व
		महिला	पुरुष	जम्मा	
१	३३४	८८४	८१३	१,६९७	१३४.७९
२	३९६	१,००५	९४२	१,९४७	१२०.७१
३	४०३	९६८	८८७	१,८५५	१८६.४३
४	२९६	७१२	६९२	१,४०४	८८.२५
५	२२२	५४०	५३१	१,०७१	११२.३८
६	२९१	७६१	७१८	१,४७९	८०.६०
जम्मा	**१,९४२**	**४,८७०**	**४,५८३**	**९,४५३**	**११४.६४**

स्रोत: महाङ्काल गाउँपालिकाको पाश्र्वचित्र, २०७४

मूल रुपमा मिश्रित जातजातिको बसोबास रहेको यस गाउँपालिकामा जातिगत हिसाबले यहाँ ब्राहमण पहाडी ४८.०५ प्रतिशत, तामाङ्ग ४१.०६ प्रतिशत, क्षेत्री ६.२२ प्रतिशत र अन्य जाति ४ प्रतिशत भन्दा बढीको बसोबास रहेको छ । यस महाङ्काल गाउँपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूले बोल्ने विभिन्न मातृभाषाहरूमो विविधता रहेको पाइन्छ । मातृभाषा अनुसार जनसंख्याको तुलनात्मक अध्ययन गर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी नेपाली भाषा नै बोल्नेहरुको संख्या बढी रहेको छ । नेपाली भाषा बोल्नेहरुको संख्या सबैभन्दा बढी अर्थात ५,५०२ (५८.२० प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । दोस्रोमा तामाङ्ग भाषा ३,८३८ (४०.६० प्रतिशत), तेस्रोमा सुनुवार भाषा ३६ (०.३८ प्रतिशत) र चौथोमा नेवारी भाषा बोल्नेहरुको संख्या ३१ (०.३३ प्रतिशत) रहेको पाइन्छ । यसैगरी मैथिली बोल्नेहरुको संख्या १४ (०.१५ प्रतिशत), पहरी ११ (०.१२ प्रतिशत) आदि रहेका छन् ।

२.१.४ भू-उपयोग

यस गाउँपालिकाको जम्मा भू-भागमा वन जङ्गल, खेतीयोग्य जमीन, बगर तथा बलौटे, झाडी तथा बुट्यान, पानीले ढाकेको भुमि रहेका छन् । गाउँको ठूलो क्षेत्रफल पहाड तथा भिरपाखाले ओगटेकोले कृषि उत्पादनको लागि उर्वर भूमि सिमित रहेको छ । यस गाउँपालिका क्षेत्रमा उत्पादन हुने प्रमुख खाद्यान्न तथा अन्न बालीमा धान, गहुँ, मकै, जौ, नगदेबालीमा तोरी, आलु र दलहन बालीमा केराउ, चना, भटमास आदि प्रमुख हुन् । गाउँपालिकामा बग्ने विभिन्न खोलाहरुका आसपासका भूमिहरुमा गेगरिलो माटोको कारण खाद्यान्न बालीको लागि कम उर्वराशक्ति रहेको पाईन्छ । समथल भूभागमा खाद्यान्न बालीको लागि उर्वर भूमि पाइन्छ भने भिराला पाखाहरुमा फलफूल, डाँलेघाँस र खरघाँसको लागि उर्वरता रहेको पाइन्छ ।

२.१.५ धार्मिक तथा साँस्कृतिक अवस्था

यस गाउँपालिकामा बासिन्दाहरुले मूख्य हिन्दु र बौद्ध धर्म मान्नेहरुको बाहुल्यता रहेको पाईन्छ । त्यसैगरी अन्य धर्ममा इसाई धर्मावलम्बीहरु रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा धर्म अनुसारका चाडपर्वहरु ल्होसार, बुद्धजयन्ती, चण्डी पर्व मनाउने गर्दछन् भने अन्य चाडपर्वमा दशै, तिहार, जनैपूर्णिमा, तीज, होली, क्रिसमस डे जस्ता चाडपर्वहरु मनाउने गर्दछन् । धार्मिक दृष्टिकोणले हेर्दा यस गाउँपालिकामा अधिकांश हिन्दुधर्मावलम्बीहरू रहेका छन् । पछिल्लो जनगणना अनुसार यहाँको कुल जनसंख्या ९,४५३ जनाको लगभग ५९.०० प्रतिशत (५,५७७ जना) हिन्दु, ४०.०४ प्रतिशत (३,७८५ जना) बौद्ध धर्मावलम्बीहरु, ०.९४ प्रतिशत (८९ जना) क्रिश्चियन, ०.०२ प्रतिशत (२ जना) प्रकृति धर्मावलम्बीहरु रहेको पाईन्छ ।

२.१.६ आर्थिक अवस्था

गाउँपालिकाको कूल जनसंख्या मध्ये बढी जनसंख्याको मुख्य पेशा कृषि तथा पशुपालन रहेको छ । यसैगरी अन्य मूख्य पेशाहरुमा ज्यालामजदुरी र बैदेशिक रोजगार रहेको छ ।

महाङ्काल गाउँपालिकाको पाश्र्वचित्र, २०७४ अनुसार गाउँमा १० वर्ष देखि ५९ वर्षसम्मका आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या जसमा पुरुषको संख्या ३,२५६ (४७.५५ प्रतिशत), महिलाको संख्या ३,५९१ (५२.४५ प्रतिशत) देखिन्छ । आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्यामा लैगिंक भिन्नता ४.८९ प्रतिशत रहेको छ भने गाउँको कुल जनसंख्याको ६,८४७ अर्थात् ७२.४३ प्रतिशत जनसंख्या आर्थिक रुपले सक्रिय छन् ।

यस गाउँपालिकामा हाल विभिन्न वित्तिय संस्थाहरु कार्यरत रहेका छन् । बैंकका साथै अन्य वित्तिय संस्थाहरुमा सहकारी र केही संख्यामा लघुवित्त रहेका छन् । स्थानीय तहमा स्थापना भई कार्यसंचालन गर्दै आएका सहकारीहरुमा सदस्यहरु रहेका छन् भने स्थानीय सहकारीहरुमा बचत तथा ऋण र अन्य सहकारीहरु रहेका छन् ।

यस गाउँपालिकाका सबै घरपरिवारले वार्षिक रुपमा प्राप्त गर्ने कूल आम्दानी नोकरीबाट, बैदेशिक रोजगारी, ज्याला मजदुरी, व्यापारबाट र अन्नवाली, फलफूल, पशुपन्छी र तरकारीबाट प्राप्त हुने गरेको देखिन्छ ।

२.१.७ सामाजिक अवस्था

महाङ्काल गाउँपालिकाको वेवसाइटमा राखिएको जानकारी अनुसार यस गाउँपालिकामा सामुदायिक र संस्थागत गरी ३ वटा उमावि तह, ४ वटा मावि, ५ वटा निमावि र १७ वटा प्रावि गरी जम्मा २९ वटा शिक्षण संस्थाहरु संचालित छन् ।

सामाजिक एवं मानव बिकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रुपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा महाङ्काल गाउँपालिका यस ललितपुर जिल्लाका अन्य गाउँपालिकाको तुलनामा केही अगाडि रहेको देखिन्छ । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ७१.६७ प्रतिशत रहेको छ । लैंगिक हिसाबले यो गाउँपालिकामा पनि अन्यत्र झै केही विभेद रहेको पाईन्छ । यस गाउँपालिकाको पुरुषको साक्षरता दर ८१.३७ प्रतिशतको तुलनामा महिलाको साक्षरता दर ६२.६८ प्रतिशत मात्र रहेको छ । पुरुष र महिलाको साक्षरता दरमा लगभग १८.६९ प्रतिशतको फरक देखिन्छ ।

साविकका गाविसहरु बुखेल, मनिखेल, गोटिखेल, चन्दनपुर, कालेश्वर र ठुलादुर्लुङमा १-१ वटा स्वास्थ्य चौकि रहेका छन् ।

२.१.८ भौतिक अवस्था

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय गोटिखेलमा रहेको छ । यस गाउँपालिकामा केही मौसमी तथा नियमित सडक यातायातको सुविधा रहेको छ । यो गाउँपालिकामा यातायातको पूर्वाधारको रुपमा मुख्य तथा सहायक सडकको सञ्जाल र गोरेटो बाटोहरु रहेका छन् । प्रमुख सडकहरुमा पक्की पुलहरु तथा कल्भर्ट आदिको व्यवस्था गरिएको छ भने गोरेटो बाटोहरुमा झोलुगें पुलको व्यवस्था भएको पाइन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका विभिन्न सडकहरुमा मिनी बस, जीप, ट्याक्टर इत्यादि नियमित रुपमा चल्ने गरेका पाइन्छन् ।

गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका प्रत्येक वडाहरुमा मोटरबाटो पुगेको अवस्था छ जसले गर्दा गाउँपालिका बासीहरुको दैनिक जीवन सहज हुन पुगेको छ । समग्रमा सडकको निर्माण तथा स्तरोन्नति भएतापनि वर्षा मौसममा बाहेक अन्य समयमा साना बस, जीप तथा ट्याक्टरहरु सञ्चालनमा आएको पाइन्छ ।

२.२ मानव संसाधनको अवस्था

नवगठित गाउँपालिकाको पहिलो निर्वाचन सम्पन्न भई हाल सोही निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू मार्फत गाउँपालिकाको कार्य सञ्चालन भईरहेको छ । यस गाउँपालिकामा रहेका ६ वटा वडामा निर्वाचित तथा मनोनित सदस्यहरु रहेका छन् ।

त्यसैगरी गाउँ कार्यपालिकाको दैनिक कार्यसम्पादनका लागि गाउँपालिकाले तय गरेको गाउँ सभा, गाउँ कार्यपालिका, विषयगत समिति र शाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सूचना अधिकृत, लेखा अधिकृत, ईन्जिनियर, सब-ईन्जिनियर, सब ओभरसियर, कम्प्युटर तथा कार्यालय सहयोगी र वडा कार्यालयहरुमा वडा सचिव तथा सामाजिक परिचालक रहने व्यवस्था गरिएको देखिन्छ । विभिन्न विषयगत क्षमता सहित अधिकृत तथा सहायक कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

२.३ भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

गाउँपालिकामा अचल सम्पत्तिका रुपमा भवन, मोटर साईकल र मेशिनहरु रहेका छन् । गाउँ कार्यपालिकाको प्रशासकीय भवन तयार भइ सञ्चालित भएकोले कार्यालय व्यवस्थापन प्रभावकारी रूपमा संचालन भएको छ । गाउँ कार्यपालिकाको प्रशासकीय भवन गाउँपालिका कार्यालयमा टेलिफोन तथा ईमेल ईन्टरनेटको सुविधा रहेको छ भने वडा कार्यालयहरूमा यी सुविधाहरु उपलब्ध छन् । वडा कार्यालयहरूमा आवश्यक फर्निचर तथा औजार उपकरणहरु (कम्प्युटर, प्रिन्टर) उपलब्ध रहेको छ ।

परिच्छेद तीनः स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

यस परिच्छेदमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४तथा नेपालको संविधान २०७२ अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्वसम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि भएका कानूनी व्यवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । यस खण्डमा गाउँपालिकाको आफ्नो क्षेत्राधिकार तर्फको राजश्व संकलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतीहरू शीर्षकगतरुपमा विश्लेषण गरिएको छ ।

३.१ गाउंपालिकाको राजश्व अधिकार सम्वन्धी संवैधानीक तथा कानूनी व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ ले गाउँपालिकालगायतका स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ । संघीय कानुन (**स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४**) अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त राजश्व अधिकारकाक्षेत्रहरु यसप्रकार छन् ।

तालिका २ : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ अनुसारको राजश्व अधिकार

राजश्वका शीर्षक	कानूनी प्रावधान
कर	▪ एकिकृत सम्पत्ति कर वा घर जग्गा कर ▪ भूमि कर (मालपोत), सम्पत्ति कर नलगाएको अवस्थामा मात्र ▪ घर जग्गा बहाल कर ▪ व्यवसाय कर: पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा ▪ सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा) ▪ जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर : आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको व्यवसायिक उपयोग गरे बापत
शुल्क	▪ बहाल बिटौरी शुल्क : आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत ▪ पार्किङ्ग शुल्क : आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत ।
सेवा शुल्क	▪ आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, जिपफ्लायर, बञ्जी जम्प, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा वा व्यवसायमा ▪ आफुले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा : - खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक वत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि ▪ अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क ▪ सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क
दस्तुर	▪ दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर: - एफ.एम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग - ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन र उपयोग ▪ नक्सा पास दस्तुर (नक्शा पास नगरी निर्माण भएकालाई तेब्बर दस्तुर) ▪ पंजिकरण व्यवस्थापन दस्तुर ▪ वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर- दफा १२ (२ ङ) अनुसारको सिफारिश तथा प्रमाणित बापत ▪ जग्गा नाप जाँच तथा कित्ता काट दस्तुर
वस्तु तथा सेवा विकी	▪ ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क दस्तुर
सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने	▪ वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने (*केही नेपाल ऐनलाई संसोधन गर्न बनेको ऐन २०७५ बाट संसोधित यो प्रावधानमा प्रभाव पर्ने गरी मिति २०७६।०६।०७ मा प्रमाणीकरण गरिएको वन ऐन, २०७६ मा भएको व्यवस्था अनुसार*)
संघ तथा प्रदेश कानुनको	▪ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

राजश्वका शीर्षक	कानूनी प्रावधान
आधारमा स्थानिय तहमा प्राप्त हुने	▪ खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ▪ सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ▪ पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी ▪ प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ▪ खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ▪ सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ▪ पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी ▪ खानेपानी महसुल ▪ स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिंचाई सेवा शुल्क ▪ स्थानीय स्तरमा जडिवुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, संकलन, प्रशोधन र वजार व्यवस्थापन ▪ जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति ▪ स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नवीकरण ▪ इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारविहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नवीकरण ▪ स्थानीय तहका पत्रपत्रिकाको दर्ता
स्थानीय तहमा संकलन भई बाँडफाँड हुने	▪ बिज्ञापन कर: स्थानीय तहले दर निर्धारण र संकलन गर्ने ▪ मनोरञ्जन कर: स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर र संकलन विधि प्रदेशले निर्धारण गर्ने) ▪ घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क : स्थानीय तहले संकलन गर्ने (दर निर्धारण प्रदेशले गर्ने) ▪ उद्यान, पार्क, चिडियाखाना, ऐतिहासिक तथा पुरातात्वीक सम्पदा, संग्रालय सम्पदा प्रवेश शुल्कको दर निर्धारण र संकलन स्थानीय तहले गर्ने ▪ ढुङ्गा, गिट्टी, स्लेट, वालुवा, चुनढुङ्गा, अभ्रख, दहत्तर वहत्तरमा प्राकृतिक स्रोतको करको दर र प्रकृया प्रदेशले निर्धारण गर्ने र स्थानीय तहले संकलन गर्ने ।
प्रदेश तहबाट संकलन भई वाँडफाँड हुने	▪ सवारी साधन (माथि उल्लेखित बोहक) करको दर निर्धारण तथा संकलन प्रदेशले गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ▪ पदयात्रा तथा पर्यटन शुल्कको दर निर्धारण र संकलन प्रदेश गर्ने र प्रदेश स्तरीय कोषमा जम्मा गर्ने ▪ (पवर्तारोहण, राष्ट्रिय निकुन्ज, वन्यजन्तु आरंक्षण तथा संरक्षण क्षेत्रको प्रवेश शुल्क निर्धारण र संकलन नेपाल सरकारले गरे बमोजिम हुने)

३.२ आय परिचालनको अवस्था

नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार गाउँपालिकालाई प्राप्त राजश्व अधिकारका शीर्षकहरूको परिचालन कसरी भैरहेको छ भन्ने जान्नु उपयुक्त हुन्छ । गाउँपालिकाले उपरोक्त राजश्व शीर्षकहरू मध्ये हाल असुली गरिरहेको, संकलनकालागि आवश्यक नीतिगत निर्णय मात्र गरेको र सम्भावना भएका त्यस्ता क्षेत्रहरुको यथार्थ अवस्थाको बारेमा सम्बन्धित शाखागत छलफलबाट प्राप्त गाउँपालिकाको आय परिचालनको अवस्थालाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३ : गाउपालिकाको आय परिचालनको अवस्था

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था	संकलन भएको/नभएको
क.	**कर राजश्व तर्फ**			
१	सम्पत्तिमा आधारित कर – घर जग्गा तथा मालपोत वा भूमिकर	भएको	अनुसूची १, भएको	भएको
२	सम्पत्तिमा आधारीत कर एकिकृत सम्पत्ति कर	भएको	भएको एकमुष्ट (रु २५० प्रति घरधुरी)	नभएको
३	सवारी कर (रिक्सा, अटोरिक्सा, ट्याक्सी)	भएको	प्रदेश कानून अनुसार	नभएको
४	सवारी दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर रुट इजाजत	भएको	नभएको	नभएको

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था	संकलन भएको/नभएको
५	घर जग्गा बहाल कर	भएको	अनुसूची ३, वहाल रकमको १० प्रतिशत	नभएको
६	व्यवसाय कर	भएको	अनुसूची ४, खुद्रा, थोक तथा व्यवसायका प्रकृतिहेरी १८ किसिममा वर्गिकरण	भएको
७	विज्ञापन कर	भएको	अनुसूची ६, विज्ञापन प्रति वर्ग फिट रु १०, स्थायी प्रकृतिको हकमा प्रति वर्ग फिट रु १००	नभएको
८	मनोरञ्जन कर	भएको	दर निर्धारण नभएको	नभएको
९	घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	भएको	अनुसूची १	भएको
१०	जडिबुटी, कवाडी र जिवजन्तु कर	भएको	अनुसूची ५	नभएको
ख.	**गैर कर राजश्व**			
१	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क	भएको	भएको	नभएको
२	नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	भएको	भएको	भएको
४	वहाल विटौरी शुल्क	भएको	अनुसूची ९, २३ प्रकारमा वर्गिकरण	भएको
५	पार्किङ्ग शुल्क	भएको	अनुसूची १०, न्यूनतम रु २५ देखि अधिकतम रु ५० सम्म	नभएको
६	अस्पताल संचालन	भएको	नभएको	नभएको
७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	भएको		नभएको
८	स्थानीय खानेपानी महसुल	भएको	भएको	नभएको
९	स्थानीय विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
१०	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिप फ्लायर, प्याराग्लाईडिङ्ग आदि मनोरंजन तथा साहसी खेलकुद सम्वन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	भएको	कारोवारको प्रकृति र स्तर हेरी रु २००	नभएको
११	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक वत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्ययमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि	भएको	भएको	भएको

क्र. सं	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	दर निर्धारणको अवस्था	संकलन भएको/नभएको
१२	मूल्यांकन सेवा शुल्क	भएको	सम्पत्ति मूल्यांकन रु १०० देखि २०००	भएको
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म	भएको	भएको	भएको
१४	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क	भएको	नभएको	नभएको
१५	वडा मार्फत गरिने सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर	भएको	रु २०० देखि **१०००** सम्म	भएको
१६	दण्ड जरिवाना	भएको	भएको	भएको

स्रोतः शाखागत छलफल तथा आर्थिक ऐनको आधारमा

गाउँपालिकामा उल्लेखित करका शीर्षकतर्फ सम्पत्तिमा आधारित (मालपोत र सम्पत्ति) दुवै कर संकलन भएको देखिन्छ । घरजग्गा वहाल करतर्फ आशिंक मात्रामा असुली भएको देखिएको छ । जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर तथा मनोरञ्जन कर सम्भावना न्यून रहेको छ । सवारी करको सम्भावना भएर दर निर्धारण गरिएको भएपनि संकलन भएको देखिँदैन । ब्यवसाय कर लिइएको छ तर अझै प्रभावकारी बनाउनु पर्ने छ ।

त्यसैगरि गैरकर तर्फ वडाबाट गरिने सिफारिस दस्तुर, नक्सापास दस्तुर, सम्पत्ति मूल्यांकन सेवा शुल्क, पूर्वाधार उपयोग सेवा शुल्क, फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क र भ्यूटावर संचालन, पार्क तथा सङ्ग्रालय प्रवेश शुल्क, पिकनिक स्थल, पोखरी, उद्यान शुल्क (ठेक्का) शुल्क लगाउने गरिएको छ । बहाल बिटौरीका मार्फत सपिङ कम्प्लेक्सबाट मासिक भाडा बापतको शुल्क उठ्ने गरेको देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा राजस्व संकलन हुने विभिन्न आय शीर्षकहरू मध्ये हाल १८ वटा शीर्षकहरुबाट मात्र संकलन भइरहेको छ तथापि राजश्व प्रशासन सुधार गरी अन्य शीर्षकहरूबाट समेत आय संकलन गर्ने सम्भावना देखिन्छ ।

३.३ आन्तरिक स्रोत तर्फका राजश्व संकलनको प्रमुख क्षेत्रहरू र सम्भावना विश्लेषण

गाउँपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम आन्तरिक स्रोत तर्फ संकलन गर्ने राजश्व मध्ये यस गाउँपालिकाले हाल उठाइरहेका विद्यमान तथा सम्भावित नयाँ आय क्षेत्रहरूको सम्भावनाको विश्लेषणात्मक अध्ययन यस शीर्षक अन्तर्गत गरिएको छ ।

३.३.१ कर राजस्व

क. भूमि कर (मालपोत)

हालको अवस्थाः गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७८।०७९ ले जग्गाको मूल्यांकन गर्दा जग्गाको क्षेत्रफल, जग्गा भौगोलिक अवस्थिति, जग्गाको उपयोगको अवस्था, जग्गा रहेको स्थानमा पूर्वाधार विकासको अवस्थालाई आधार मानिने व्यवस्था उक्त ऐनले गरेको छ । भूमि कर उठाउन जग्गाका हदबन्दी प्रति आना रु. ५, प्रति रोपनी रु २५ का दर तोकिएको छ । खेतीयोग्य जमिन बाँझो राखेमा प्रति रोपनी रु ३० दर कायम गरिएको छ ।

संभाव्यताः जग्गाको स्वामित्व, उपयोगिता र पहुँचका आधारमा ३ वटा समुहमा वर्गिकरण गरी सोही बमोजिम दर तोकिएको छ । विगतमा एकिकृत सम्पत्ति करको रुपमा यसको कार्यान्वयन गरिएको र पछि संघीय कानुन संसोधन भई व्यवस्था फेरिंदा समेत यो प्रणाली कायमै रहेकाले मालपोत बापतको कर संकलनलाई छुट्टै गणना गर्न सकिने देखियता पनि हाललाई निम्नानुसारको सुधार गरी मालपोत बापतको थप राजस्व असुल गर्न सकिने

अवस्था छ ।

तलिका ४ : भूमि कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	मालपोतको औसत मूल्यांकन	अनुमानीत करदाता संख्या	औसत करको दर	सम्भाव्य आम्दानी
१	२० लाख रुपैयाँसम्मको मूल्यांकनमा	९५०	२५०	२३७५००
२	२१ लाख देखि ५० लाखसम्मको मुल्यांकनमा	१०५०	७००	७३५०००
३	५१ लाख देखि १ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	४२०	१०००	४२००००
४	१ करोड १ लाख देखि २ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	१००	७५००	७५००००
५	२ करोड १ लाख देखि ३ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	१६	१५०००	२४००००
६	३ करोड १ लाख देखि माथिको मुल्यांकनमा	०	२८०००	०
	जम्मा	**२५३६**		**२३८२५००**

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकामा भूमि तथा करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक उपलब्ध छैन । यसकारण भूमि र करदातासम्बन्धी विस्तृत र यकीन तथ्यांक संकलन र नियमित अद्यावधीकरणको व्यवस्था गर्नु भूमिकर सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रुपमा रहेको देखिन्छ । थप सुधारका पक्षहरु देहायअनुसार छन् ।

- मालपोत कार्यालयबाट तथ्यांक संकलन गरेर अथवा मालपोत कार्यालयसँगको समन्वयमा नयाँ नापी गरेर भूमिसम्बन्धी यकीन र विस्तृत तथ्यांक कायम गर्ने
- सडकहरुको नक्साङ्कन, नामकरण र लगत कट्टाको व्यवस्था गर्ने
- सम्पत्ति करमा दर्ता भएका करदाताको विवरणहरू व्यवस्थित रुपमा अभिलेखीकरण गर्ने
- आर्थिक ऐन परिमार्जन गरी भूमिकर र सम्पत्ति कर अनिवार्य रुपमा एकैपटक उठाइने कानूनी व्यबस्था गर्ने
- भूमिकर लाग्ने जग्गाको मूल्यांकनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्ने ।

ख. सम्पत्ति कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको पाश्वचित्र विवरणअनुसार यहाँ कुल २३०५ घरधुरी रहेका छन् । विद्यमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लिने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकामा ढलान घर ६०, टायल तथा ढुंगाले छाएका घर ९, जस्ता च्यादरले छाएका भएका अर्धपक्की घर २१६८, फुस तथा खरले छाएका ३० घर र अन्य प्रकार तथा उल्लेख नगरिएका घर ३८ रहेका छन् । एकीकृत सम्पत्ति करको दर यस पालिकामा नभएको हुनाले एकमुष्ट प्रति घरधुरी रु २५० तोकिएको छ ।

गाउँपालिकाको प्रमुख स्रोतको रुपमा सम्पत्ति कर रहेको छ । चालु आ.व. २०७८/७९ को हाल (२०७९ बैसाख २३) सम्ममा रु.१ लाख ६४ हजार ९५० आम्दानी गरेको देखिन्छ भने आ.व. २०७७/७८ सम्पत्ति करबाट रु.२ लाख ३३ हजार ३०० आय भएको देखिन्छ । आ.व. २०७६/७७ मा रु. १ लाख ७३ हजार ६३६ असुल भएको देखिन्छ ।

संभाव्यता: गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र अनुसार यस गाउँपालिकामा करिब २३०५ घरधुरी रहेकाले सम्पत्ति करका करदाताको रुपमा करिब १ घरमा १ जना अनुमानित करदाता हुन सक्ने अनुमान रहेको छ । अनुमानित करदाताको संख्या तथा सम्पत्तिकरको न्यूनतम औसत अनुमानित दरका आधारमा गणना गर्दा सम्पत्ति करको सम्भावना देहाय बमोजिम देखिन्छ ।

तलिका ५ : सम्पत्ति कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	सम्पत्तिको औसत मूल्यांकन	अनुमानीत करदाता संख्या	औसत करको दर	सम्भाव्य आम्दानी
१	२० लाख रुपैयाँसम्मको मूल्यांकनमा	९००	२५०	२२५०००
२	२१ लाख देखि ५० लाखसम्मको मुल्यांकनमा	११००	७००	७७००००
३	५१ लाख देखि १ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	२००	१५००	३०००००
४	१ करोड १ लाख देखि २ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	१००	७५००	७५००००
५	२ करोड १ लाख देखि ३ करोड सम्मको मुल्यांकनमा	५	१५०००	७५०००
६	३ करोड १ लाख देखि माथिको मुल्यांकनमा	०	२८०००	०
जम्मा		२३०५		२१२००००
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०				१०६००००
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५				१३७८०००
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५				१८०२०००

ग. घरजग्गा बहाल कर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनको अनुसूची ३ मा पालिका क्षेत्रभित्र कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै आंशिक तवरले वहालमा दिएकोमा घर जग्गा वहाल कर लगाईने र असूल गरिने उल्लेख गरेको छ। पालिका भित्र घर बहाल करको दर १० प्रतिशत तोकिएको छ। तर हालसम्म संस्थागत रुपमा बहालमा दिइएका घरहरुबाट मात्र यो कर संकलन गरिएको भन्ने जानकारी गाउँपालिकासँगको छलफलमा प्राप्त भएको हो। यसबाट आ.व. २०७७/७८ मा रु. ९ लाख २८ हजार २३९ असुल भएको देखिन्छ। त्यसैगरी आ.व. २०७६/७७ मा रु २३ लाख ३ हजार ३० असुल भएको थियो। चालु आ.व.को २०७९ बैसाक २३ सम्ममा रु १ लाख ३५ हजार १३० असुल भै सकेको देखिन्छ।

सम्भाब्यता: गाउँपालिकाले घरजग्गा बहाल करलाई संस्थागत, व्यवसायिक र आवसिय गरी तीन भागमा वर्गीकरण गरी उठाउने सोको दर व्यवसायिक र संस्थागतको हकमा १० प्रतिशत र आवसीयको हकमा ५ प्रतिशत दर कायम गरेमा बढी प्रभावकारी देखिन्छ। गाउँपालिकाको घरधुरी सर्वेक्षणको तथ्यांक अनुसार करिव ४८५ जना वा परिवारले घर बहाल कर भुक्तानी गरेको देखिन्छ। उक्त संख्यामा रहेका घरहरुवाट घरबहाल स्वरुप २६ लाख ७० हजार कुल आय गर्न सकिने सम्भावना रहेकोमा पहिलो वर्ष ५० प्रतिशत घरहरुवाट मात्र बहाल कर संकलन हुने र क्रमस दोश्रो र तेश्रो वर्षहरुमा ६५ र ८५ प्रतिशत बहाल कर संकलन हुने प्रषेपण गरिएको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तलिका ६ : घरबहाल कर सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	प्रयोजनका आधारमा बहालमा बस्ने	बहालमा वस्ने संख्या	मासिक भाडा रकम	वार्षिक भाडा रकम	जम्मा भाडा असुली	घर बहाल कर
			(ख)	(ग)	(घ)	
		(क)	अनुमानित	ख X १२	क X ग	घ को कर प्रतिशत (५-१०)
१	संस्थागत	११०	१००००	१२००००	१३२०००००	१३२००००
२	व्यवसायिक	७५	१२०००	१४४०००	१०८०००००	१०८००००
३	आवासिय	३००	१५००	१८०००	५४०००००	२७००००

जम्मा	४८५			२४००००००	२६७०००००
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०					१३३५०००
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५					१७३५५००
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५					२२६९५००

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा सरोकारवालासँगको छलफल तथा स्थानीय स्तरको अध्ययन भ्रमणका आधारमा घरबहाल करमा सुधारका लागि निम्नअनुसार सुझावहरू प्रस्तुत गरिएको छ :

- घरबहालमा दिनेहरुको लगत संकलन गर्ने र नियमित अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था गर्ने
- घरबहाल कर संकलन गर्दा गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको दरमा आधारित भई कर असुली गर्ने
- घरधनी तथा बहालमा बस्ने दुवैलाई बहाल करको विषयमा जानकारी गराउने
- सम्पत्ति कर, व्यबसाय कर र घर जग्गा बहाल कर संकलनलाई एकीकृत रुपमा एकै पटक उठाउन सकिने गरी तथ्यांक र असूली प्रकृयामा सफ्टवेयर पद्धति विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

घ. वित्तिय र पूँजिगत कारोवारमा लाग्ने कर (व्यवसाय कर)

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनको अनुसूची ४ मार्फत् कारोवारको प्रकृति हेरी व्यापार, व्यवसाय र सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक ऐनमा अधिकृत पुँजीका आधारमा १७ भागमा वर्गीकरण गरिएको छ । सबैभन्दा बढी निर्माण व्यवसायी क श्रेणी को हकमा दर्ता शुल्क रु ९०००, घ श्रेणीका हकमा दर्ता शुल्क रु ६००० र नवीकरण शुल्क रु १००० निर्धारण गरिएको छ भने त्यसैगरी होटेल लज तथा रिसोट का लागि रु २५०० संचालन गर्न दर्ता शुल्क निर्धारण गरिएको छ । त्यसैगरी निजी स्कूल तथा कलेज स्थापना गर्न रु ५००० र अस्पताल संचालन दर्ता शुल्क रु २००० तोकिएको छ । न्यूनतम दर्ता शुल्कका हकमा कृषी तथा पशुपालन व्यावसायको लागि दर्ता शुल्क रु २०० देखि रु ५०० निर्धारण गरिएको छ ।

संभावना: गाउँपालिकाको हालसम्मको तथ्यांक अनुसार सबै वडाहरुमा विभिन्न प्रकारका साना ठुला गरी ६३० वटा व्यावसायहरु संचालन भएका छन् । सबै व्यवसाय गाउँपालिकामा दर्ता भई करको दायरमा आएका छैनन् । ती व्यवसायहरुलाई करको दायरामा समावेस गर्न सके आगामी आ.व.करको दायरामा आउने साना ठुला व्यावसायवाट औसत रु. २००० का दरले करिब १२ लाख ६० हजार व्यवसाय कर संकलन हुन सक्ने सम्भावना देखिएको छ । तर आगामी आ.व.मा नै सबै व्यवसायलाई करको दायरमा ल्याउन नसकिने कुरा लाई मध्यनजर गर्दै ६५ प्रतिशत व्यवसायबाट करिब रु. ८ लाख १९ हजारसम्म व्यावसाय कर प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ भने त्यस पछिका वर्षहरुमा क्रमशः १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जानेछ ।

<u>तलिका ७ : व्यवसाय कर सम्भावनाको गणना</u>

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या	औसत करको दर	संभावित आय
१	विभिन्न व्यवसाय (फरक फरक लागानी पूँजी भएको व्यवसाय)	६३०	२०००	१२६००००
जम्मा		६३०		१२६००००
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५				८१९०००
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ७५				९४५०००
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५				१०७१०००

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकाको व्यवसाय कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

- गाउँपालिकामा सञ्चालित सबै किसिमको व्यवसायको विवरण/लगत तयार गर्ने
- घुम्ती टोली खटाई स्थलगत रुपमै व्यवसाय दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने र कर संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोबारको आधारमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने
- व्यवबसाय दर्ता, नवीकरण र खारेजीसम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने
- व्यवसाय करलाई दर्ता र नवीकरणमा लिने गरी कानूनी व्यवस्था परिमार्जन गर्ने
- बजार अनुगमन गर्ने, यसका लागि राजस्व परामर्श समितिलाई बढी सक्रिय बनाउने
- कर अभियान सञ्चालन गरी कर सचेतना अभिवृद्धि गर्ने साथसाथै यससम्बन्धमा नागरिकका गुनासो सुनुवाइ गरी जायज गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने
- कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारलाई नियमित प्रक्रियाका रुपमा स्थापित गर्ने । जस्तै- अधिकतम कर तिर्ने करदातालाई पुरस्कृत गर्ने । करको दायरामा नआउनेलाई उच्च दरमा जरिवानाको व्यवस्था पर्ने । छुटको व्यवस्था समेत कानूनमा व्यबस्था गर्ने ।

ङ. विज्ञापन कर

हालको अवस्था: विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार–प्रसार आदिका लागि राख्न दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ । संघीय कानुन अनुसार यो प्रदेश सरकारसंग बाँडफाँड हुने कर हो । यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र हुने विज्ञापनमा गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन अनुसूचि (६) बमोजिम विज्ञापन कर लगाई असूल उपर गरिने र यसरी कर संकलन गर्दा अन्तर सरकारी वित्त ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहको विभाज्य कोष मार्फत गाउँपालिका संचित कोषमा राजश्व बाडँफाड गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । गाउँपालिकाले विज्ञापन शीर्षकबाट हालसम्म आम्दानी गरेको देखिदैन ।

सम्भावना: यस गाउँपालिकाअन्तर्गत कुनै राजमार्ग नपरेपनि दुई वटा सहायक राजमार्ग पर्दछन् । बजार क्षेत्र, बसपार्क क्षेत्र, राजमार्गका सडक र पर्यटकीय क्षेत्र आसपास साना ठूला होर्डिङ बोर्डहरु राखे बापत एकमुष्ठ ठेक्का मार्फत बार्षिक करिब **१ लाख ५० हजार**को हाराहारीमा राजस्व असुली हुने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका विद्यमान विज्ञापन सामग्रीसम्बन्धी लगत संकलन गर्ने
- विज्ञापन कर व्यबस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने
- कार्यविधि तर्जुमा गर्दा विज्ञापन सामग्रीको आकारका अतिरिक्त विज्ञापनका विषयवस्तुलाई पनि वर्गीकृत गर्ने
- विज्ञापन करको अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई सबै विज्ञापन करको दायरामा आउने विषय सुनिश्चित गर्ने
- सार्वजनिक जग्गा बाहेक निजी घर र जग्गामा राखिएका विज्ञापन सामग्रीमा समेत कर लगाउने गरी कानूनी व्यबस्था गर्ने ।

च. जडीवुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

हालको अवस्था: यस शीर्षकमा गाउँपालिकाले हालसम्म कुनै कर संकलन गरेको छैन । गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा गाउँपालिका क्षेत्रमा कुनै व्यक्ति वा संस्थाले ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस, मरेका जन्तुको हाड, सिङ, प्वाँख, छालाजस्ता वस्तुको व्यवसायिक कारोबार गरेबापत कर लगाइने र असुलउपर गरिने उल्लेख गरेको छ । गाउँपालिका आर्थिक ऐनको अनुसूची ५ मा चिराइतो लगायतका जडीबुटी तथा अन्य वन पैदावरको व्यवसायिक उपयोग कर निर्धारण गरिएको छ । त्यसैगरी जीवजन्तु कर (प्रचलित कानुन बमोजिम निषेधित जीवजन्तु बाहेकका अन्य मृत वा मारिएको जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छाला, वा यस्तै प्रकृतिको वस्तुको व्यवसायिक उपयोग कर) व्यवस्था गरिएको छ । जसमा मृत जिवजन्तुको छाला प्रति के.जी. रु १ देखि रु ३ सम्म र प्रति गोटा रु १००

देखि रु ५०० सम्म तोकिएको छ । कवाडी मालको कारोबारमा प्रति मिनी ट्रक रु ५०० दररेट निर्धारण गरिएका छन् । यसैगरी उन, खोटो प्रति केजी ५० पैसादेखि रु २ सम्म दर निर्धारण गरिएको छ ।

सम्भावनाः यस गाउँपालिकाका सहायक राजमार्गको बजार ब्यापक रुपमा फैलिएको हुनाले कवाडी मालवस्तुको संकलन र निर्यात हुने सक्ने देखिन्छ । त्यसैगरी जडिबुटीमा चिराइतो लगायतका विभिन्न जडिबुटीको संकलन तथा बिक्रीसम्बन्धमा कुनै तथ्यांक नभए पनि आसपासको ग्रामीण क्षेत्रमा यसको उत्पादन र विक्रीको सम्भाब्यता देखिन्छ । त्यसैगरी जीवजन्तुको हाड, छाला, प्वाख आदिको अभिलेख विना कारोबार भइरहेको सुनिछ । यस गाउँपालिकामा उल्लेखित शीर्षक अन्तर्गत कवाडी तर्फ ५ लाखसम्म र जडिबुटी र जिवजन्तु तर्फ २ लाख गरी करिब ७ लाख हाराहारीमा आम्दानी हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू:
- यससँग सम्वन्धित व्यवसायीहरुको दर्ता र अभिलेखीकरण गर्ने
- कवाडी वस्तुको व्यवसायिक कारोवारलाई इजाजत प्रदान गरी वार्षिक ठेक्का मार्फत कर संकलन गर्ने
- जडीबुटीको र जिवजन्तुको उपलब्धता पत्ता लगाई कारोबारमा कर संकलन शुरुवात गर्ने ।

छ. सवारी साधन कर

हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले सिमित सवारी साधन (ईरिक्सा, ठेला गाडा, टाँगा र रिक्सा) हरूको मात्र दर्ता, नवीकरण तथा वार्षिक वार्षिक सवारी कर संकलन गर्न सक्ने अधिकार भएकाले सो को मात्र सम्भावनाको अध्ययन गरिएको छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा राजस्व संकलन गर्न सकिने त्यस किसिमका सवारी साधनहरू न्यून संख्यामा रहेको र यसको लगत तथा नियमन नभएकाले राजश्व संकलन भई रहेको देखिदैन । आगामी आ.व.बाट पालिकाभित्र संचलन हुने अटो रिक्सा, ईरिक्साहरुलाई करको दायरामा ल्याई कर राजश्व संकलन गर्न सकिन्छ । तर हाललाई त्यस किसिमका सवारी साधनबाट आम्दानीको सम्भाव्यता आँकलन गरिएको छैन ।

सुधारका पक्षहरू:
गाउँपालिकाले साना सवारी कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ ।
- रिक्सा, विद्युतीय रिक्सा सम्बन्धी तथ्यांक संकलन गरी गाउँपालिकामा दर्ता गराउने
- सवारी साधनको दर्ता, नवीकरण, खारेजी, रुट परमिट लगायतका कार्यका लागि आवश्यक कार्यविधि कानुन निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन र अन्य सम्बद्ध निकायहरुसँग समन्वयको व्यबस्था मिलाउने
- करको दर र सम्बन्धित विषयमा सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी छिमेकी गाउँपालिकाहरुको दरसँग मिल्दोजुल्दो हुने गरी करको दर निर्धारण गर्ने
- इञ्जिनको क्षमता, निर्माण वर्ष आदिको आधारमा मापदण्ड तयार गरी सोको आधारमा करको दर निर्धारण गर्ने ।

३.३.२ गैह्र कर राजस्व

गाउँपालिकाले गाउँवासी तथा सेवाग्राहीहरूलाई विभिन्न सेवा प्रदान गरेबापत तोकिएको दरमा सेवा शुल्क संकलन गर्ने सक्ने प्रावधान अनुरुप गाउँ सभाले विभिन्न सेवाहरूको शुल्कको दर निर्धारण गरी सेवा शुल्कहरू संकलन गरिरहेको छ । यसै सन्दर्भमा अगामी आ.व.हरुमा गाउँपालिकालाई प्राप्त हुने राजस्व अनुमान गरिएको छ ।

क. व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर

हालको अवस्थाः हालको कानूनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका ब्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक

तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग जस्ता व्यवसायिक संघ संस्थाहरूको दर्ता, नवीकरण गरि सो को दस्तुर संकलन गर्नसक्ने छ । स्थानीय तहहरूको गठन संगै गाउँपालिकालाई यो अधिकार प्राप्त भएको हो । उल्लेखित संघसंस्थाहरू एकपटक गाउँपालिकामा दर्ता भईसकेपछि अन्यत्र पुनः दर्ता हुनु पर्दैन । व्यवसाय तथा संघसंस्थाहरू दर्ता भई सकेपछि वार्षिक रुपमा नवीकरण गर्नुका साथै वार्षिक कर पनि तिर्नुपर्ने हुन्छ । गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको दर्ता शुल्कको आधारमा घ वर्गको निर्माण व्यवसायी दर्ता शुल्क रु ६००० र नवीकरण शुल्क रु १००० निर्धारण गरिएको छ । नवीकरण शुल्क रु ५०० निर्धारण गरिएको छ । गाउँपालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण बापत आ.व. २०७६/७७ मा रु ४ लाख १८ हजार ५६९ असुल भएको थियो । त्यसैगरी, चालु आ.व. २०७८/७९ मा हालसम्म (२०७९ बैसाक २३) रु. ३ लाख ५८ हजार ४७२ असुल भएको देखिन्छ भने सोही अवधीमा व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण बापत रु ४ लाख ६४ हजार २२६ असुल भएको छ ।

सम्भावना: आउने आ.व.मा करिब ११५ वटा संघसंस्थाहरू दर्ता/नवीकरण हुने र सो बापत गाउँपालिकालाई करिब १० लाख ५ हजारको हाराहारीमा राजस्व प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ भने त्यसपछिका आ.व.हरूमा न्यून संख्यामा संघसंस्थाहरू दर्ता हुदै जाने तथा अघिल्ला आ.व.हरूमा दर्ता भएकाहरू नवीकरण हुदै जानेछन् । उल्लेखित सम्भावित रजिष्ट्रेशन दस्तुर बापतको आय सम्बन्धित व्यवसायिक संघ संस्था दर्ता गर्दाको आर्थिक वर्षमा दर्ता दस्तुर रकम मात्र संकलन हुने र त्यसपछिका आ.व.मा नवीकरण गर्दा नवीकरण दस्तुर प्राप्त हुने गर्दछ ।

तलिका ८ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर सम्भवानाको गणना

क्र.सं.	ब्यापार व्यवसायको विवरण	संख्या	करको दर	नविकरण दस्तुर	संभावित आय
१	५ लाखसम्म पूँजी भएको व्यवसाय	६०	५००	उद्योग व्यवसायको वार्षिक नवीकरण गर्दा पुंजीमा लाग्ने व्यवसाय करको ५ प्रतिशत	३००००
२	५ लाख एक देखि १० लाखसम्म पूँजी भएको व्यवसाय	५०	१०००		५००००
३	१० लाख एक देखि माथिको पूँजी भएको व्यवसाय	५	५०००		२५०००
जम्मा		**११५**			**१०५०००**
पहिलो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ५०					५२५००
दोश्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ६५					६८२५०
तेस्रो वर्ष करको दायरामा आउन सक्ने प्रतिशत ८५					८९२५०

सुधारका पक्षहरू:

- दर्ता, अनुमति र नवीकरणका लागि छुट्टै कार्यविधि तर्जुमा गर्ने
- आर्थिक ऐनमा दर्ता, अनुमति र नवीकरण दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने
- नयाँ संस्था, फर्म वा उद्योग स्थापना गर्नुपूर्व दर्ता तथा अनुमति प्रमाणपत्र अनिवार्य गर्ने
- अनुमति नलिई संचालनमा रहेका संस्था, फर्म वा उद्योगलाई नियमित गर्न दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने ।

ख. बहाल विटौरी शुल्क

हालको अवस्था: गाउँपालिका आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत बहाल विटौरी शुल्क संकलन गर्न सक्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ ।

सार्वजनिक जग्गा, बाटोको छेउछाउका सार्वजनिक स्थलमा रहेका टहरा, पसलहरु बाट प्रभावकारी रुपमा बिटौरी कर संकलन गर्न सकेको खण्डमा राजस्व असुली भइरहेको देखिन्छ। चालु आ.व. २०७८/७९ को २०७९ बैसाख २३ गतेसम्ममा रु २ लाख २८ हजार ९०० असुली भएको छ। गत आ.व. २०७७/७८ मा रु ३ लाख ५७ हजार १५० असुली भएको थियो। त्यसैगरी आ.व. २०७६/२०७७ मा रु ३ लाख ४४ हजार २२२ उठेको थियो।

संभावना: बहाल बिटौरी शुल्कका लागि यस गाउँपालिकाको सहायक राजमार्ग आसपास रहेका सडक अधिकार क्षेत्रमा निर्माण गरिएका होटेल, रेष्टुरेन्टहरुसँग वहाल विटौरी असुल गर्न सकिन्छ। यसप्रकार सडक क्षेत्रमा निर्माण भएका टहरा, पसलहरु करिब २०० को संख्यामा रहेका र तिनीहरुसँग वार्षिक २५०० को दरले असुल गर्दा करिब ५ लाखसम्म आम्दानी हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

सुधारका पक्षहरू:

- सार्वजनिक, पर्ती र ऐलानी जग्गा तथा त्यस्ता जग्गामा बनेका घर, टहरा तथा अन्य संरचनासम्बन्धी विस्तृत तथ्यांक संकलनलाई अन्तिम रुप दिई बहाल विटौरी शुल्कको दायरामा ल्याउने
- जमिनको उपयोग अनुसार शुल्कको दर निर्धारण गर्ने
- हाट बजारमा हुने पसल तथा व्यापारसम्बन्धी आवश्यक तथ्यांक तथा विवरण संकलन गर्ने।
- संकलित विवरणका आधारमा पसलहरूको वर्गीकरण गरी हाट बजार विटौरी शुल्कको दर निर्धारण गर्ने र सोही आधारमा ठेक्का अंक कायम गर्ने।
- गाउँपालिकाले हाल उठाइ आएको अव्यवस्थित बसोबास व्यबस्थापन शुल्क संविधान र प्रचलित संघीय कानुन बमोजिम गाउँपालिकाको क्षेत्राधिकारभित्र नपर्ने देखिएकोले विद्यमान आर्थिक ऐनमा परिमार्जन गरी बहाल विटौरी शुल्कको दायरामा ल्याउने।

ग. सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयबाट संकलन गर्दै आएको छ। आर्थिक ऐनको अनुसूची ८ मा विभिन्न १३ किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ। सिफारिश तथा प्रमाणित दस्तुर वापत चालू आ.व.०७८।७९ को बैसाख २३ गतेसम्मको तथ्यांक अनुसार सिफारिस दस्तुर बापत २ लाख ६४ हजार १०० रुपैया संकलन भएको छ। आ.व. २०७७।७८ मा कुल रु. २ लाख २७ हजार १५२ रुपैया संकलन भएको थियो।

सम्भावना: यस अन्तर्गत गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, घरजग्गा नामसारी, घरजग्गाको चारकिल्ला सिफारिस, वैदेशिक कामकाजको लागि सिफारिस लगायतका विभिन्न सिफारिसहरू गरेवापत लिईने दस्तुर पर्दछ, जुन गाउँपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्येको एक हो। गाउँपालिकाले सिफारिश दस्तुरको दररेट गाउँ सभाबाट निर्धारण गर्नुका साथै विभिन्न शीर्षकहरूमा रकम समेत संकलन गरिरहेको छ। जस बापत न.पा.लाई करिब ५७ लाख ६० हजारको हाराहारीमा राजस्व संकलन हुने अनुमान गरिएको छ।

तलिका ९ : सिफारिस दस्तुर

दस्तुर	औसत दैनिक	औसत बार्षिक निवेदन (बार्षिक २४० दिन)	औसत दर	सम्भाब्य राजस्व
बिभिन्न सिफारिस दस्तुर	२१	५०४०	५००	२५२००००
जम्मा	२१			**२५२००००**

सुधारका पक्षहरू:

- सिफारिश वा प्रमाणित गर्नुपूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्वन्धित अधिकारीले सिफारिश वा प्रमाणित नगर्ने

- वडाबाट संकलित दस्तुरहरू शीर्षक सहितको विवरण तयार गर्ने
- सबै वडा कार्यालयहरुमा कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित बिलिङ प्रणालीलाई अनिवार्य बनाउने ।

घ. नक्शा पास दस्तुर

हालको अवस्था: गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा नक्सापास दस्तुरको दर तोकिएको छ तर नक्सापासको प्रचलन व्यापक रुपले अघि बढेको देखिँदैन । छलफलको क्रममा नक्सापास प्रक्रिया शुरु गरिएको र निर्माण भइसकेका घरहरुको समेत नियमन गर्ने तयारी भएको उल्लेख गरिएको छ । यसका लागि नक्सापास निवेदन दस्तुर स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ७ अनुसार गर्ने भनिएको छ । गाउँपालिका भित्र भवन नक्शा पास तथा नक्सा अध्यावधिक प्रति वर्ग फिट रु. २ दर निर्धारण गरिएको छ । यस शीर्षकबाट चालु आ.व. ०७७।७८ मा २१ हजार ९१९ र चालु आ.व. ०७८।७९ मा हालसम्म (२०७९ बैसाख २३) को तथ्यांक अनुसार सिफारिस दस्तुरमा रु. ११ हजार २८२ रुपैया संकलन भएका छ । गाउँ क्षेत्रमा नक्सापास अनुमति नलिइकन बनेका घरहरुको संख्या उल्लेख्य रहेका तर कडाइका साथ अभिलेखीकरण दस्तुर संकलन हुन नसकेको देखिन्छ ।

सम्भावना: नक्सापास गाउँपालिकाको नियमित र एक उल्लेख्य आम्दानीको स्रोत हो । आगामी आ.व.मा हुन सक्ने नयाँ घरहरूको नक्सा पास र पुराना घरहरूको दर्ता (अभिलेखिकरण) को अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा नक्सापास दस्तुर बापत प्राप्त हुने आय निम्नअनुसार आँकलन गरिएको छ ।

तालिका १० : नक्सा पास दस्तुरको सम्भावनाको गणना

क्र.सं.	विवरण	संख्या	औसत दर (प्रति नक्सा प्रति वर्ग फिट)	प्रति घर क्षेत्रफल (प्रति वर्ग फिट	सम्भाव्य आय (रु.)
१	घर नक्सा पास (औसत १२०० वर्ग फिट)	८००	२	१२००	१,९२०,०००
२	पुरानो घर अभिलेखिकरण प्रमाण पत्र (एकमुष्ट)	२३०५	०.५	६००	६९१,५००
जम्मा		३१०५			२,६११,५००

सुधारका पक्षहरु:

- सचेतनामूलक तथा प्रचारात्मक अभियानहरु सञ्चालन गरी नक्सापास हुन बाँकी सबै घरलाई नक्सापासको दायरामा ल्याउने
- आवासीय, व्यवसायिक तथा औद्योगिक प्रयोजनका घरहरुलाई नक्सापास दस्तुरको दरमा विविधता कायम गरी सकेसम्म सानो संरचना निर्माण गर्ने सिमान्त करदातालाई सहुलियत प्रदान गर्ने
- नक्सा पास र घर बहाल कर तथा व्यवसाय करलाई सूचना प्रविधिको उपयोग गरी एक आपसमा आवद्ध गर्ने तथा कर प्रशासन र नक्सापास प्रक्रियालाई सरलीकरण गर्ने ।

ङ. सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

हालको अवस्था: यस शीर्षकमा गाउँपालिकाले हालसम्म आम्दानी गरेको देखिदैन । यस गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भौतिक सम्पत्तिहरु सभा हल, व्याक हो लोडर आदि भाडामा दिएर गाउँपालिकाले आय प्राप्त गरिरहेको अवस्था छ ।

सम्भावना: गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका सम्पत्तिहरूका बहाल परिचालनसम्बन्धमा पर्याप्त तथ्यांकहरू नभएता पनि आगामी आ.व.मा देहाय अनुसार आय प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ ।

तलिका ११ : सरकारी सम्पत्तिको बहालबाट प्राप्त आय

क्र. सं.	स्वामित्वमा रहेको सम्पत्ति	अनुमानित संभाव्य आय
१	जेसीभि (व्याक हो लोडर) भाडा	३००,०००
२	वैठक हल भाडा	५०,०००
३	प्रोजेक्टर भाडा	१५,०००
४	अन्य	१३५,०००
	जम्मा	५००,०००

सुधारका पक्षहरू:

- गाउँपालिकाको स्वामित्वमा भएका र बहालमा लगाउन सकिने सम्पत्तिहरूको विवरण एकीन गरी सबै सम्पत्तिको बहाल रकमको दर आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने
- गाउँपालिकाको सम्पत्ति बहालमा लगाउनेसम्बन्धमा कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयमा ल्याउने
- कार्यविधिमा उल्लिखित शर्तहरू पालाना भए नभएको आवधिक रुपमा अनुगमन गर्ने ।

च. मनोरञ्जन कर

गाउँपालिकाले गाउँ क्षेत्र भित्र संचालित पार्क, भ्यूटावर, संग्रहलय, वाल उद्यान, झरना तथा अन्य मनोरंजन स्थलहरुका लगत तयार गरी आवश्यक नीतिगत निर्णय गरी आय आर्जन गर्न सक्ने सम्भावना रहेको छ । यस किसिमको करको सम्भाव्यता हाललाई गणना गरिएको छैन ।

छ. अन्य विविध आय

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका फारमहरू बिक्रीबाट प्राप्त आयलाई बिक्री अन्तर्गत राखेको छ भने अन्य विविध आयमा दण्ड जरिवाना, पेश्की फिर्ता, तथा अन्य विविध आयहरू रहेका छन् । यस शीर्षक अन्तर्गत गउँपालिकाले करिब **२० लाख**सम्म संकलन गर्ने सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

परिच्छेद चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

यस परिच्छेद अन्तर्गत महाङ्काल गाउँपालिकाको समग्र राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित आय संकलनको वर्तमान संस्थागत क्षमता र संकलनको अवस्थाका बारेमा विश्लेषण गरिएको छ ।

४.१ राजश्व परिचालन नीतिहरु

यस गाउँपालिकाले राजश्व परिचालन तथा व्यवस्थापनका लागि छुट्टै नीति तथा कार्यक्रम तयार गरेको छ । राजश्व परिचालनका लागि यस गाउँपालिकाले निम्न बमोजिमका कार्यहरू अगाडि बढाएको देखिन्छ ।

१. गाउँपालिकाको लेखा प्रणालीलाई चुस्त, दुरुस्त, मितव्ययी तथा पारदर्शी बनाउनकालागि एकीकृत सफ्टवेयरबाट लेखा प्रणाली सञ्चालन गरिनेछ ।

२. तोकिए बमोजिमको कर नियमित र सहज एवं प्रभावकारी रुपमा बुझाउने करदातालाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

३. पालिकाक्षेत्र भित्र रहेका सार्वजानिक जग्गाको एकिन लागत तयार गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ ।

४. गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमता बढाउनका लागि गाउँ क्षेत्रमा लागु गर्न सकिने खालका करका दायराहरूको पहिचान गरी करका दर भन्दा दायरा बढाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

५. नेपालको संविधान र स्थानीय तह सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम गाउँपालिकामा दर्ता हुने भनी तोकिएका उद्योग व्यवसायलाई गाउँपालिकामा दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाई त्यसको अभिलेखीकरण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडि बढाइनेछ ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता (राजश्व शाखा तथा राजश्व प्रशासन)

गाउँपालिकाको संगठन स्वरुप हेर्दा राजस्व असुलीका लागि राजस्व उपशाखा स्थापना गरी गाउँपालिकाले आफ्ना दैनिक प्रशासनिक कामहरु अघि बढाई रहेको देखिन्छ । अन्य शाखाहरुमा जस्तै राजस्व शाखाको कार्य संचालनका निमित्त छुट्टै प्रर्याप्त स्थानकोअभाव रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकाले राजश्व असुली कार्यमा कम्प्युटरीकृत प्रणाली (कम्प्युटर, प्रिन्टर, विलिङ सफ्टवेयर सहितको) प्रयोग गर्ने गरेको छ । निवेदन दस्तुर, सिफारिस, पञ्जीकरण दस्तुर, मालपोत भूमिकर लगायतका शीर्षकमा असुल हुने राजश्व वडा कार्यालयबाटै संकलन गर्ने व्यवस्था रहेकोछ । दर्ता अनुमति नवीकरण दस्तुर, नक्सापास लगायतका सेवा भने गाउँ कार्यपालिका कार्यालयबाटै हुने गरेकोछ ।

४.२.१ राजश्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

गाउँपालिकाको धेरैजसो आम्दानीका शीर्षकहरुमा वडा कार्यालयहरूबाट राजस्व संकलन गर्ने गरिएको छ । गाउँपालिकामा राजश्व संकलनका लागि छुट्टै इकाई छ । राजस्व शाखाको कामकाज सहजिकरण र सेवा प्रवाहका लागि ५ जना कर्मचारीहरु रहेकाछन् । राजस्व असुलीका लागि प्रयाप्त मात्रामा भौतिक संरचना, एकीकृत कम्प्यूटर प्रणाली र आवश्यक कर्मचारीहरु उपलब्ध हुन नसकेको देखिन्छ ।

४.२.२ राजश्व परामर्श समिति

गाउँ कार्यपालिकामा उप प्रमुखको संयोजकत्वमा ६ सदस्यि राजश्व परामर्श समित गठन गरिएको छ । समितिका सदस्यहरुमा कार्यपालिका सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखाको प्रमुख, स्थानीय उद्योग वाणिज्य संघका प्रतिनिधीहरु समाबेश गरिएको छ र आवश्यकता अनुसार बैठकहरु बसी निर्णय गर्ने गरिएको छ ।

तालिका १२ : राजश्व परामर्श समिति विवरण

क्र.सं.	पद	समिति (जिम्मेवारी)
१	गाउँ उप-प्रमुख	संयोजक
२	उद्योग वाणिज्य संघ	सदस्य
३	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
४	कार्यपालिका सदस्य	सदस्य
५	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	पदेन सदस्य
६	आलेप अधिकृत	सदस्य सचिव

४.२.३ राजस्व प्रशासनमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू

महाङ्काल गाउँपालिकाले राजश्व प्रशासनसंग सम्बन्धित देहाय बमोजिमको सवालहरुमा प्रयाप्त सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

१. गाउँपालिकाको संगठन संरचनामा राजश्व शाखा गठन भइसकेको छ । अनलाईन मार्फत राजश्वसम्बन्धी संकलन र अभिलेख राख्ने कार्य भई रहेको छ । प्रर्याप्त स्थान सहितको कोठाको व्यवस्थापन गरी आवश्यक दक्ष कर्मचारी र भौतिक सुविधा सहित कार्यकक्षको व्यवस्था गरी सुदृढ गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका धार्मिक तथा ऐतिहासिक पूर्वाधारहरुको अभिलेखांकन, संरक्षण, प्रर्वदन र विकास गरी पर्यटकीय गन्तब्यको रुपमा विकसित गर्दै कर एवम् राजश्वको श्रोतमा रुपान्तरण गराउन आवश्यक रहेको देखिन्छ । गाउँपालिका अन्तर्गतका ऐलानी पर्ती जग्गाहरूको पहिचान गरी गाउँपालिकाको अधिनमा रहने प्रवन्ध मिलाइ ती जग्गाहरूलाई विभिन्न ढङ्गले उपयोग गरी आयआर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।

३. गाउँक्षेत्रमा रहेका धार्मीक तथा ऐतिहासिक स्थल, पार्क तथा पिकनिक स्थलहरुलाई पर्यटकीय गन्तव्यको रुपमा विकास गर्नका लागि पर्यटन बोर्डसंग समन्वय गरी पर्यटकीय गुरुयोजना तयार पार्ने र यस कार्यलाई करको दायरामा ल्याउने ।

४. बजार व्यवसायीहरूसंग सहकार्य गरी व्यवसाय दर्ता गर्ने प्रकृया थालनी गर्ने र अन्य सरोकारवालसंग छलफल एवं सहकार्य गरी व्यवसाय करसम्बन्धी आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

५. सबै वडाहरूमा करदाता शिक्षा कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गरी कर चुहावटलाई न्यूनीकरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

६. करको सम्भावना भएका शीर्षकमा करको दर निर्धारण नभएको र भविष्यमा असुल हुन सक्ने क्षेत्रमा दर निर्धारण भएको देखिएकोले करको दायरा तथा दरमा समय सापेक्ष हेरफेर गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७. राजश्व तथा कर दस्तुर असुल गर्नका लागि वडाहरूमा घुम्ती सेवा चौमासिक/वार्षिक रुपमा संचालन गर्नुपर्ने ।

८. राजश्व शाखाको प्रशासनिक क्षामता वृद्धि गरि प्रभावकारी ढंगले क्रियाशिल गराउन श्रोत अनुमान समिति र राजश्व परामर्श समितीको भुमिका अझ बढी र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक देखिन्छ ।

४.३ राजश्व प्रशासन तथा नीतिसम्बन्धी सवालहरु

उपरोक्त व्यवस्थालाई मध्यनजर गर्दा महाङ्काल गाउँपालिकाको हालको राजश्व परिचालनका सम्बन्धमा निम्न सवालहरू विद्यमान रहेको देखिन्छ ।

१. राजश्व प्रशासनसम्बन्धी सबै आवश्यक ऐन, नियम तथा कार्यविधिहरू तयार नहुनु
२. राजश्व प्रशासनका लागि सिप एवं क्षमताले प्रयुक्त कर्मचारी कमी हुनु
३. राजश्वसम्बन्धी अभिलेख समेटिएको वस्तुगत विवरण नहुनु
४. नयाँ स्रोतहरूको पहिचान र विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तारमा विशेष पहल नगर्नु
५. राजस्व असुलीमा राजनैतिक प्रतिवद्धता नदेखिनु ।

४.४ प्रभावकारी राजश्व परिचालनका प्रमुख पक्षहरु

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराएको वित्तीय अधिकार अनुकुल राजश्व परिचालनमा सुधार ल्याउनको लागि करको दरमा हेरफेर गर तत्काल थप तथा योजनाबद्ध प्रयास थाल्नुपर्ने देखिन्छ । महाङ्काल गाउँपालिकाले राजश्व परिचालनका लागि तत्काल सम्बोधन गर्नुपर्ने संस्थागत सवालहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

४.४.१ कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

नेपालको संविधान तथा संघीय कानुनले प्रदान गरेका राजश्व अधिकारसम्बन्धी प्रावधानहरूको व्यवस्थित कार्यान्वयन र राजश्व परिचालनका लागि करको दायरा तथा दरमा परिमार्जन गरी विनियोजन ऐन, आर्थिक ऐन, नियमावली तथा विभिन्न कार्यविधिहरू समयमै अद्यावधिक गरी गाउँसभाबाट पारित गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.४.२ उपयुक्त संगठन निर्माण

उपयूक्त मानव स्रोतको व्यवस्था, क्षमता विकास तालिम, कम्प्युटरीकृत राजश्व अभिलेख तथा सूचना प्रणाली सहित राजश्व परिचालनका लागि सुदृढ तथा छुट्टै राजश्व शाखाको व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ । साथै वडा कार्यालयलाई केही शीर्षकहरूमा राजश्व असुलीको जिम्मेवारी दिइएकोले वडाका कर्मचारीहरूलाई आवश्यक तालिम दिई दक्ष बनाउन ुपर्ने देखिन्छ ।

४.४.३ तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख तथा स्रोतहरुको प्राथमिकीकरण

गाउँपालिकाले तयार पारेको करको दायरा र दर रेटले सबै क्षेत्रलाई समेट्न नसकेकोले गाउँपालिकाले संकलन गर्न सक्ने विभिन्न कर तथा गैह्र करका दायरा तथा दरहरूको विवरण आवधिक गर्नुपर्ने देखिन्छ । आगामी दिनहरूमा नयाँ स्रोतहरूको पहिचान तथा विद्यमान स्रोतहरूको दायरा विस्तार गर्दै राजश्व परिचालन चुस्त दुरुस्त पार्नु पर्दछ ।

४.४.४ विभिन्न आयमूलक कार्यक्रम

आफ्नो आन्तरिक आय वृद्धिका लागि विभिन्न संघ संस्थाहरूसंग समन्वय गरी विभिन्न किसिमका युवा अभिमुखीकरण, सीपमुलक तथा आयमुलक कार्यक्रमहरू संचालन गरी गाउँमा ठुलो संख्यामा रहेका महिला तथा युवा जनसंख्यालाई उद्यमी वा अन्तर उद्यमीको रुपमा रुपान्तरण गरी गाउँवासीहरुको कर तिर्न सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ । यसकालागि विद्यमान सम्पत्तिको परिचालन गरी व्यवसायीक सेवामुलक तथा आयमूलक कार्यक्रमहरू पनि सञ्चालन गर्न नीजि क्षेत्रसंग समन्वय गर्न आवश्यक देखिन्छ । घरेलु तथा साना उद्योग विकास समितिसंग समन्वय गरी लघु साना एवम मझौला उद्यमीहरूको सृजना गर्नुपर्ने देखिन्छ । गाउँ क्षेत्रमा संचालित व्यापार, पर्यटन, कृषि र व्यवावसाय लगायतका थप आयमुलक कार्यक्रमहरु संचालनमा गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.४.५ पारदर्शिता र जवाफदेहिता

प्रभावकारी राजश्व प्रशासनका लागि गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने वस्तु तथा सेवा गुणस्तरीय, पारदर्शी र नागरिक प्रति जवाफदेही हुन आवश्यक छ । जुन शीर्षकबाट आय आर्जन भएको हो सोही शीर्षकमा नै बढी खर्च गर्दा गाउँवासीहरूमा राम्रो सन्देश जान सक्दछ । सकंलित राजश्व तथा खर्चको सार्वजनिक गर्नु पारदर्शिता अभिवृद्धिका लागि राम्रो प्रयास हुन सक्दछ ।

४.४.६ परिवर्तित ब्यवस्था अनुसार राजश्व संकलन

परिवर्तित ब्यवस्था अनुसार राजश्व संकलनको लागि कानूनी ब्यवस्था गर्नु, त्यस बमोजिमको दररेट निर्धारण गर्नु, संकलनको लागि संस्थागत संयन्त्रको स्थापना गर्नु, बाँडफाँड हुने राजश्व शीर्षकहरूमा समन्वयात्मक तरिकाले राजश्व संकलन गर्नु, तत्काल गर्नुपर्ने महत्वपूर्ण कार्यको रुपमा रहेको छ ।

परिच्छेद पाँच : राजश्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजश्वसम्बन्धी अधिकार, करको दायरा, दररेट संम्बन्धी सरोकारवालाहरूसंगको छलफलमा राजश्व सुधारका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी निश्चित समयावधिमा गरिने जिम्मेवारी सहितको सुधारका क्रियाकलापहरू देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १३ : राजश्व सुधार कार्ययोजना

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
क. कर तथा गैह्र कर राजस्व			
सम्पत्ति कर	▪ सम्पत्ति कर कार्यन्वयव सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम गर्ने ▪ सम्पत्ति कर कार्यान्वयनका लागि कार्य विधि तयार गरि गाउँ सभा वा कार्यपालिकाबाट पारित गर्ने	२०७९ असार मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व परामर्श समिति गाउँ सभा, वडा कार्यालय
	▪ राजस्व शाखा अन्तर्गत रहने गरि सम्पत्ति कर इकाईको स्थापना तथा भौतिक सुविधा को व्यवस्था गर्ने	२०७९ साउनको पहिलो हफ्तासम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व शाखा, वडा कार्यालय
	▪ असुल उपर गर्नको लागि सफ्टवेयर र विलिंग प्रणाली शुरु गर्ने		राजस्व शाखा, वडा कार्यालय
	▪ मालपोत (बक्यौता समेत) असुल गर्ने	२०७९ श्रावण १ देखि	
	▪ गाउँपालिका भित्र रहेका वडाहरूमा माइकिङ, सभा,गोष्ठीहरू संचालन गरि जनचेतना जगाउने	२०७९ असार मसान्त सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,वडा कार्यालय

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
	▪ सम्पत्ति कर लागु भएपछि सो कर प्राप्त भए नभएकोसम्बन्धमा अधिकार प्राप्त अधिकारी तथा अनुगमन टोली बनाई वडा वडामा अनुगमन गर्ने	निरन्तर	गाउँकार्यपालिका, राजस्व परामर्श समिति
	▪ सम्पत्ति कर लागू भएका नपा, गापाहरूको हरूको अवलोकन भ्रमण गर्ने	२०७९ फाल्गुण मसान्त सम्म	गाउँकार्यपालिका, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा
ब्यवसाय कर	▪ गाउँपालिका भित्र रहेका ब्यवसायीहरूको तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म	राजस्व शाखा वडा कार्यालयहरू
	▪ ब्यवसायीहरूलाई करसम्वन्धी सवै वडाहरुमा १ दिने सचेतना अभिमुखीकरण आयोजना गर्ने	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म	राजस्व परामर्श समिति, वडा कार्यालय
	▪ दर्ता नभएका ब्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत सूचना जारी गर्ने		
	▪ निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने ।	निरन्तर, गाउँसभा	गाउँसभा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सवारी कर	▪ गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका साना सवारी (ठेला लगायत) को लगत संकलन गर्ने ▪ दर्ता नवीकरणको प्रकृया अगाडि बढाई कर संकलन गर्ने ▪ अन्य सवारी करको विषयमा प्रदेश कानुन र प्रदेश सरकारसँग समन्वय अनुसार गर्ने ।	२०७९ श्रावण १ देखि	प्रशासन शाखा, वडा कार्यालय
घर वहाल कर	▪ गाउँपालिका भित्र रहेका वहालमा दिने घरधनीहरूको विवरण वडा कार्यालय मार्फत अध्यावधिक गर्ने ▪ घर वहालकर तिर्नका लागि घरधनीलाई प्रोत्साहित गर्ने ।	आ.व.०७८/७९ भित्र निरन्तर	प्रशासन शाखा, वडा कार्यालय

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
जडीबुटी, कवाडी, जिवजन्तु कर	▪ जडीबुटी निकासी वा पैठारी गर्ने, कवाडी कारोवार गर्ने, जिवजन्तु निकासी वा पैठारी गर्नेहरू संग राजस्व परामर्श समितिमा छलफल गरि उचित दर निर्धारण गरि कर संकलन गर्ने ।		२०७९ असार मसान्तसम्म
वहाल विटौरी शुल्क	▪ वहाल विटौरी लगाउन सकिने क्षेत्रहरूको निर्धारण गर्ने ▪ सार्वजनिक जग्गा, ऐलानी जग्गामा रहेका घरहरूकोसम्बन्धमा घरवालाहरू संग छलफल गरी करको शुल्क तोक्ने ▪ सार्वजनिक जग्गाहरू वार्षिक ठेक्का लगाई शुल्क असुली गर्ने ।	२०७९असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति गाउँकार्यपालिका
व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	▪ रजिष्ट्रेसन गर्नुपर्ने संघसंस्थाहरूको विवरण संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने ▪ वडास्तरीय कर शिविरहरू संचालन गर्ने ।	२०७९ असार मसान्तसम्म	गाउँकार्यपालिका र प्रशासन शाखा
अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क	▪ सम्पत्ति कर र अचल सम्पत्ति मूल्यांकन अभिलेखलाई एकत्रित गर्ने ▪ मूल्यांकन शुल्क दर आवश्यक मात्रामा पुनरावलोकन गर्ने ▪ वैदेशीक र वैंकिंङ प्रयोजनको रुपमा वर्गिकरण गर्ने ।	२०७९असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
पर्यटन सेवा शुल्क	▪ ऐतिहासिक, पर्यटकिय तथा अन्य धार्मिक स्थलहरू र ति क्षेत्रहरूको प्रचार प्रसार, विकास तथा सेवाहरूको व्यवस्थापन गरी पर्यटन शुल्क लगाउने ।	निरन्तर	राजस्व शाखा प्रशासन शाखा गाउँकार्यपालिका
पुर्वाधार उपयोग शुल्क	▪ गाउँपालिकाले निर्माण गरेका संरचना वा हस्तान्तरण भई आएको बाटो, धर्मशाला, सभागृहहरू लगायतमा शुल्क निर्धारण गरि	२०७९ आषाढ मसान्त सम्म	गाउँकार्यपालिका, राजस्व परामर्श समिति

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
	उपयोग शुल्क लगाउने ।		
नक्सा पास दस्तुर	▪ घर,टहरा ,कम्पाउण्ड नक्सापास दस्तुर कडाईका साथ अनिवार्य गर्नुपर्ने	निरन्तर	वडा कार्यालय नक्सापास शाखा गाउँकार्यपालिका
	▪ नियमित अनुगमन र दण्ड जरिवाना लगाउने	हरेक तीन/तीन महिनामा	नक्सापास शाखा, राजस्व शाखा
	▪ अभिलेखिकरण प्रकृयालाई आगामी आ.व.सम्म कायम राख्ने	२०७८/०७९ सम्म	नक्सा शाखा
अन्य	▪ विभिन्न सेवा शुल्कहरूका दर निर्धारण गरि सेवा शुल्क लिने ।	२०७९ असार मसान्तसम्म	गाउँसभा, राजस्व परामर्श समिति
ख. नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन			
सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेखिकरण तथा परिचालन	▪ गउँपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक जग्गाहरू, सार्वजनिक स्थलहरू, रुखबिरुवा अभिलेखिकरण गर्ने, संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने, सोको परिचालन संभाव्यता अध्ययन गर्ने ।	२०७९ असोज मसान्तसम्म	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत गाउँकार्यपालिका,गाउँ सभा सम्बन्धित वडा कार्यालयहरू
सम्भाव्य सुविधाको निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन	▪ गाउँपालिका को दीर्घकालिन आय स्रोत हुने गरी सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ▪ कृषी तथा तरकारी बजार केन्द्र (हाट बजार) व्यवस्थित गर्ने ▪ सार्वजनिक शौचालय निर्माण तथा ब्यवस्थित गर्ने ▪ संघसंस्था तथा निजि क्षेत्रका स्कुलहरू आदिसंग छलफल गरी तिनिहरूलााई करको दायरामा ल्याउनें	आ.व. ०७९/०८० देखि ०८१/०८२ मसान्तसम्म	गाउँकार्यपालिका, सम्बन्धित वडा कार्यालय निजी क्षेत्र

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
	▪ मेलापर्वहरूमा मनोरञ्जन गराउने व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउने ▪ धर्मशाला, सभाहल निर्माण गरि आय आर्जन गर्ने ▪ गाउँपालिका को मुख्य बजार क्षेत्रमा वाइफाइ जोनको विकास गरि आय आर्जन वृद्धि गर्ने ▪ पार्किङ्ग स्थलहरुको निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।		
महत्वपुर्ण धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहको विकास, संरक्षण तथा प्रवद्धर्धन	▪ गाउँपालिका भित्र रहेका धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरूको विकास, संरक्षण तथा प्रवद्धर्धनकका लागि गुरुयोजना बनाउने अध्ययन गर्ने ।	२०७९ चैत्र मसान्तसम्म	गाउँपालिका कार्यपालिका, सम्बन्धित वडा कार्यालय निजी क्षेत्र
ग. राजस्व प्रशासन			
नीतिगत व्यवस्था	▪ राजस्व सुधार कार्ययोजना लगायत राजस्व ऐन तथा अन्य आवश्यक कार्यविधि तयार गरि गाउँसभाबाट पास गर्ने ▪ राजस्व परामर्श समितिले पारित गरेका कर नीति लागु गर्ने ।	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र	- प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - गाउँसभा
सांगाठनिक व्यवस्था	▪ गाउँपालिकाको संगठनात्मक व्यवस्था अर्न्तगत राजस्व शाखामा आवश्यक कर्मचारीहरू व्यवस्था गर्ने ▪ राजस्व प्रशाासनका लागि आवश्यक भौतिक सुविधाहरू (कार्य स्थल, फर्निचर, ल्यापटप, प्रिन्टर, कम्प्युटर सफ्फट्वेयर आदि) ।	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र	राजस्व परामर्श समिति प्रशासन शाखा
राजस्व संकलन तथा अभिलेख	▪ राजस्व अभिलेख सम्वन्धी सफ्टवेयर अध्यावधिक गर्ने, करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा इन्ट्री गर्ने ▪ राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर तथा कम्प्युटरकृत प्रणालीमार्फत सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने ।	२०७९ असार १५ भित्र	केन्द्र सरकार र कार्यपालिका

सुधारका क्षेत्रहरू	सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्वेवारी
सूचना तथा पारदर्शिता	▪ सञ्चार माध्यमहरू (स्थानिय एफ एम रेडियो, टेलिभिजन) बाट कर तिर्ने प्रोत्साहित गर्ने सम्वन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने । गाउँपालिका र वडामा करको दररेट सहित नागरिक बडापत्र राख्ने ।	२०७९ आषाढ मसान्त भित्र निरन्तर	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, वडा सचिवहरू
अनुगमन	▪ अनुगमन गरि छुटेका करदातालाई करको दायरामा ल्याउने	प्रत्येक तीन महिनामा	कार्यपालिका
पारदर्शिता	▪ मासिक रुपमा आय व्यायको सार्वजनिककरण गर्ने ▪ करदाताहरू सम्मिलित सार्वजनिक अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	नियमित	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्सहान कार्यक्रम	▪ करदातालाई सम्मान (बढि कर तिर्ने र नियमित तिर्नेलाई) ▪ कर्मचारीलाई राजस्व असुलीको आधारमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्गन गरी प्रोत्साहन गर्ने ।	वार्षिक रुपमा (गाउँ सभा गर्ने दिनमा)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत कार्यपालिका
समिक्षा र मूल्यांकन	▪ वार्षिक रुपमा समिक्षा तथा पुनरावलोकन गर्ने ।	चौमासिक रुपमा (आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो चौमासिक)	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत कार्यपालिका

परिच्छेद छ : आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । महालेखा परीक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ को आधारमा आय प्रक्षेपण गरिएको छ । गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात् आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले महाङ्काल गाउँपालिकाको आय वजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने छ । पालिकाको बजेट प्रक्षेपण गर्दा विगत तीन वर्षमा प्राप्त बजेटलाई आधार मानिएको छ ।

तालिका १४ : विगत तीन आर्थिक वर्षको वास्तविक आय

राजश्व संकेत	राजश्व शिर्षक	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९
		वास्तविक	वास्तविक	वास्तविक २०७८ (०७८।११।१५सम्मको)
१००००	**राजश्व तथा अनुदान**	**२८२,८६९,२४१**	**३२४,५१९,६९७**	**२७७,८५०,४७७**
११०००	**कर**	**३९,४७०,४९८**	**५१,५५९,७६२**	**४२,४६३,९१०**
११३००	**सम्पत्ती कर**	**२,०१४,९७३**	**३,६२०,४१५**	**२,२९२,६६५**
११३१०	**अचल सम्पत्तीमा लाग्ने कर**	**१,४३७,७२१**	**२,३३५,०२६**	**१,९२८,६३५**
११३११	सम्पत्तिमा बहाल तथा पट्टा बापतको आयमा लाग्ने कर	४७,९०८	-	
११३१२	व्यक्तिगत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१२	संस्थागत सम्पत्तिमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१३	सम्पत्ति कर	१७३,६३६	२३३,३००	१६४,९५०
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१,२१६,१७७	२,१०१,७२६	१,७६३,६८५
११३१५	घर जग्गा रजिस्टेसन दस्तुर			
११३२०	**खुद सम्पत्तिमा लाग्ने चालु कर**	**५७७,२५२**	**१,२८५,३८९**	**३६४,०३०**
११३२१	घर बहाल कर	२३३,०३०	९२८,२३९	१३५,१३०
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	३४४,२२२	३५७,१५०	२२८,९००
११३५०	**वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर**	**-**	**-**	**-**
११३५१	वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर		-	-
११४००	**वस्तु तथा सेवामा आधारित कर**	**३७,४५५,५२५**	**४७,९३९,३४७**	**३९,८१२,७७३**
११४१०	**मुल्य अभिवृद्धि कर**	**२७,४२०,५१८**	**३४,८११,९६०**	**२१,५३८,७८०**
११४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	२७,४२०,५१८	३४,८११,९६०	२१,५३८,७८०
११४२०	**अन्त:शुल्क**			**६,५३९,३१०**
११४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क		-	६,५३९,३१०
११४४०	**विशेष सेवामा लाग्ने कर**	**-**	**-**	**-**

~~११४४२~~	~~स्वास्थ्य सेवा कर~~		–	–
११४४३	शिक्षा सेवा शुल्क : शैक्षिक संस्था		–	–
११४४४	शिक्षा सेवा शुल्क : वैदेशिक अध्ययन		–	–
११४५०	**पुर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर**	**१०,०३५,००७**	**१३,१२७,३८७**	**११,७३४,६८३**
११४५१	सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर तथा पटके सवारी कर)			–
११४५२	पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर			
११४५६	सवारी साधन कर	१०,०३५,००७	१३,१२७,३८७	११,७३४,६८३
११४७०	**मनोरंजन कर**			**–**
११४७१	सिनेमा डकुमेन्ट्री			
११४७२	विज्ञापन कर			
११४७३	अन्य मनोरंजन कर			
११६००	**अन्य कर**	**–**	**–**	**३५८,४७२**
११६१०	**व्यवसायले भुक्तानी गर्ने**	**–**	**–**	**३५८,४७२**
११६११	व्यवसाय कर		–	३५८,४७२
११६१४	रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
११६२०	**व्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने**	**–**	**–**	**–**
११६२१	चालक अनुमती पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर		–	–
११६३०	**कृषि तथा पशुजन्य कारोवारमा लाग्ने कर**	**–**	**–**	**–**
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको ब्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर			–
११६३२	ओखेटोपहारमा लाग्ने कर			
११६९०	**अन्य कर**	**–**	**–**	**–**
११६९१	अन्य कर			
१३०००	**अनुदान**	**२१०,६४६,२५०**	**२६०,९२०,४५९**	**२०५,८३७,०००**
१३१००	**द्विपक्षीय वैदेशिक अनुदान**	**–**	**–**	**–**
१३११०	**द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान**	**–**	**–**	**–**
१३१११	द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान			–
१३१२०	**द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान**	**–**	**–**	**–**
१३१२१	द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान			
१३२००	**बहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान**	**–**	**–**	**–**
१३२१०	**बहुपक्षीय वैदेशिक चालु अनुदान**	**–**	**–**	**–**
१३२११	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			
१३२१२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			

१३२२०	**बहुपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान**	-	-	-
१३२२१	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३२२२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३३००	**अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण**	**२१०,६४६,२५०**	**२६०,९२०,४५९**	**२०५,८३७,०००**
१३३१०	**अन्तरसरकारी अनुदान**	**२१०,६४६,२५०**	**२६०,९२०,४५९**	**२०५,८३७,०००**
	संघिय सरकार	**१८८,९६६,२५०**	**२२३,३५४,०७६**	**१७८,११६,०००**
१३३११	समानीकरण अनुदान	६८,१००,०००	६७,२००,०००	५२,५००,०००
१३३१२	शसर्त अनुदान	१२०,८६६,२५०	१५२,२७७,०९९	११५,६४१,०००
१३३१३	विषेश अनुदान	-	३,८७६,९७७	९,९७५,०००
१३३१४	समपुरक अनुदान	-	-	-
१३३१५	अन्य अनुदान	-	-	-
	प्रदेश सरकार	**२१,६८०,०००**	**३७,५६६,३८३**	**२७,७२१,०००**
	समानीकरण अनुदान	९,८८६,०००	९,८७१,०००	५,००७,०००
	शसर्त अनुदान	११,७९४,०००	१७,७८९,२१५	१४,१६२,५००
	विषेश अनुदान	-	१,९८६,४४५	१,८७५,०००
	समपुरक अनुदान	-	७,९१९,७२३	६,६७६,५००
	अन्य अनुदान	-	-	-
१३३२०	**अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान**	-		-
१३३२१	शसर्त पूँजीगत अनुदान			
१३३२२	विशेष पूँजीगत अनुदान			
१४०००	**अन्य राजश्व**	**५३९,४४३**	**२,२३६,३०९**	**२१,८६१,५५७**
१४१००	**सम्पत्तिबाट प्राप्त आय**	-	-	-
१४११०	**व्याज**	-	-	-
१४१११	वित्तीय निकायबाट प्राप्त व्याज			
१४११२	व्यापारिक निकायबाट प्राप्त व्याज			
१४११३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त व्याज			
१४११४	सेवामुलक निकायबाट प्राप्त व्याज			
१४११९	अन्य निकायबाट प्राप्त व्याज			
१४१२०	**लाभांश**	-	-	-
१४१२१	वित्तीय निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२२	व्यापारिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२४	सेवामुलक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२९	अन्य निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१५०	**भाडा तथा रोयल्टी**	-	-	-

~~१४१५१~~	~~सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय~~			-
१४१५२	क्यासिनोबाट प्राप्त रोयल्टी			
१४१५३	वन रोयल्टी			
१४१५४	खानी रोयल्टी			
१४१५७	दहरहत्तरक			-
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी			
१४१७०	**राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय**	-	-	-
१४१७१	वन रोयल्टी			
१४१७२	खानी रोयल्टी			
१४१७३	जलस्रोत रोयल्टी			
१४१७४	पर्वतारोहण रोयल्टी			
१४१७५	पदयात्रा रोयल्टी			
१४१७६	पर्यटन सेवा शुल्क रोयल्टी			
१४१७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन रोयल्टी			
१४१७८	सवारी साधन कर			
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजश्व			
१४२००	**बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम**	४१८,५६९	१,२००,५९२	८९८,६७९
१४२१०	**बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम**	-	-	-
१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम(ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा)			-
१४२१६	निजी धारा बापतको शुल्क			
१४२१७	खानेपानी, नहर तथा कुलो उपयोग बापतको शुल्क			
१४२१८	विद्युत्त सेवा शुल्क			
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क			
१४२२०	**प्रशासनिक सेवा शुल्क**	-	३२९,४९५	१५१,५३७
१४२२१	न्यायिक दस्तुर		१,०३०	-
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी			
१४२२४	परीक्षा शुल्क		२३,३२४	११,११०
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आम्दानी			
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क		३०५,१४१	१४०,४२७
१४२४०	**दस्तुर**	४१८,५६९	८७१,०९७	७४७,१४२
१४२४१	आन्तरिक श्रोत			
१४२४२	पार्किङ्ग शुल्क			
१४२४२	नक्सापास दस्तुर		२१,९१९	

				~~११,२८२~~
१४२४३	सिफारिश दस्तुर		२२७,१५२	२६४,१००
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर		९९,७००	७१,२६०
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर		५८,१००	५०,०००
१४२४६	मुल्यांकन दस्तुर			
१४२४९	अन्य दस्तुर			
१४२५३	व्यबसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	४१८,५६९	४६४,२२६	३५०,५००
१४२५४	रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
१४३००	**दण्ड, जरिवाना र जफत**	**१२०,८७४**	**५,५००**	**१३,६००**
१४३१०	**दण्ड, जरिवाना र जफत**	**१२०,८७४**	**५,५००**	**१३,६००**
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत			
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१२०,८७४	५,५००	१३,६००
१४४००	**अनुदान बाहेकको हस्तान्तरण**	**-**	**-**	**-**
१४४१०	**चालु हस्तान्तरण**	**-**	**-**	**-**
१४४११	चालु हस्तान्तरण			
१४४२०	**पूँजीगत हस्तान्तरण**	**-**	**-**	**-**
१४४२१	पूँजीगत हस्तान्तरण			-
१४४७१	बाडफांट वापत प्राप्त हुने मनोरंजनकर			
१४५००	**विविध राजश्व**	**-**	**-**	**-**
१४५१०	चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरु		-	-
१४५११	बीमा दावी प्राप्ती		-	-
१४५२०	**अन्य राजश्व**	**-**	**१,०३०,२१७**	**२०,९४९,२७८**
१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क			-
१४५२२	साना सवारी कर			
१४५२३	लागत सहभागिता			
१४५२९	अन्य राजश्व (विविध आय)		१,०३०,२१७	२०,९४९,२७८
१४५३०	**पूँजीगत राजश्व**	**-**	**-**	**-**
१४५३०	सरकारी घर, जग्गा, गुडविल बिक्रीबाट प्राप्त आय		-	-
१५०००	**बेरुजु**	**-**	**६९४,५२६**	**-**
१५१००	**बेरुजु**	**-**	**६९४,५२६**	**-**
१५११०	बेरुजु			
१५१११	बेरुजु		६९४,५२६	-
३३०००	**दायित्व**	**-**	**-**	**-**
३३१००	**आन्तरिक दायित्व**	**-**	**-**	**-**
३३१९०	**खुद आन्तरिक ऋण**	**-**	**-**	**-**

~~३३१९१~~	~~ऋणपत्र मार्फत् प्राप्त ऋण~~		-	-
३३१९२	अन्य आन्तरिक सरकारबाट प्राप्त ऋण		-	-
३३१९३	अन्य संघ संस्थाबाट प्राप्त ऋण		-	-
३३२००	**वाह्य वित्तिय दायित्व**	-	-	-
३३२४०	**खुद वैदेशिक ऋण**	-	-	-
३३२४१	वैदेशिक ऋणको प्राप्ति			
	जनसहभागिता			
३२१२१	गत वर्षको नगद मौज्दात	७,८२३,७८३	-	-
	बैक मौज्दात	२४,३८९,२६७	९,१०८,६४१	७,६८८,०१०
	जम्मा राजश्व, अनुदान तथा दायित्व	२८२,८६९,२४१	३२४,५१९,६९७	२७७,८५०,४७७

६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

माथि उल्लेखित राजश्व सुधार कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भई गाउँपालिकाले संकलन गर्ने आगामी तीन आर्थिक वर्षहरू (आ.व. २०७९।०८० देखि २०८१।०८२सम्म) को आयको सम्भाव्यता लाई प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान गर्दा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा योजना गरिएका कृयाकलापहरूको आधारमा तयार गरिएको हो । प्रक्षेपणका लागि विगत आर्थिक वर्षको आयको प्रबृत्ति, राजस्व बृद्धि दर र राजस्व सुधार कार्य योजनाको कार्यान्वयले दायरा बढ्न गई सो बाट हुने योगदानको अनुमानलाई आधार लिईएको छ । गाउँपालिकाले यस प्रक्षेपणलाई भविष्यमा वार्षिक बजेट अनुमानको लागि मार्ग दर्शनको रूपमा लिई आन्तरिक आय बृद्धि गर्दछ भन्ने अनुमान गरिएको छ । राजस्व सुधार कार्य योजनाको आधारमा रहेर गरिएको आन्तरिक आयको प्रक्षेपणका मुलभूत मान्यताहरू यस प्रकार रहेका छन ।

सामान्य मान्यताहरूः

- गाउँपालिकामा नयाँ क्षेत्र गाभिएसंगै आय संकलनको आधार (करको दायरा) स्वतः विस्तार भएको
- राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन भए पश्चात्त गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासनमा सुधार आउने
- राजश्व प्रशासनमा सुधार आउनुले राजश्व संकलन प्रभावकारी हुने ।

उल्लेखित प्रक्षेपणका आधारमा रही आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि प्रक्षेपित आय निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १५ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि आय प्रक्षेपण

राजश्व संकेत	राजश्व शिर्षक	प्रक्षेपित आय (आ.व.)		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१००००	**राजश्व तथा अनुदान**	**४८८,२७३,२७८**	**५३६,०८३,१६२**	**५९०,३८३,८०३**
११०००	**कर**	९,४६०,६६६	९,३८९,२८९	११,०२०,५४२
११३००	**सम्पत्ती कर**	६,६८७,५४०	६,२८४,२५०	७,५५९,३२५
११३१०	**अचल सम्पत्तीमा लाग्ने कर**	६,६८७,५४०	६,२८४,२५०	७,५५९,३२५
११३११	व्यक्तिगत सम्पत्तीमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१२	संस्थागत सम्पत्तीमा लाग्ने वार्षिक कर			
११३१३	सम्पत्ति कर	१,०६०,०००	१,३७८,०००	१,८०२,०००
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	२,३८२,५००	२,६२०,७५०	२,८८२,८२५
११३२०	**खुद सम्पत्तिमा लाग्ने चालु कर**			
११३२१	घर बहाल कर	२,७४५,०४०	१,७३५,५००	२,२६९,५००
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	५००,०००	५५०,०००	६०५,०००
११३५०	**वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर**			
११३५१	वित्तीय र पूँजीगत कारोबारमा लाग्ने कर			
११४००	**वस्तु तथा सेवामा आधारित कर**			
११४१०	**मुल्य अभिवृद्धि कर**			
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर			
११४२०	**अन्तःशुल्क**			
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क			
११४४०	**विशेष सेवामा लाग्ने कर**			
११४४२	स्वास्थ्य सेवा कर			
११४४३	शिक्षा सेवा शुल्क : शैक्षिक संस्था			
११४४४	शिक्षा सेवा शुल्क : वैदेशिक अध्ययन			
११४५०	**पुर्वाधार सेवाको उपयोग तथा सवारी साधनमा लाग्ने कर**	१	१.१	१.२१
११४५१	सवारी साधनमा कर (सवारी दर्ता, वार्षिक सवारी कर तथा पटके सवारी कर)			
११४५२	पुर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	१	१.१	१.२१
११४७०	**मनोरंजन कर**	१०१६२५	१११७८७.५	१२२९६६.२५
११४७१	सिनेमा डकुमेन्ट्री			
११४७२	विज्ञापन कर	१६६२५	१८२८७.५	२०११६.२५
११४७३	अन्य मनोरंजन कर	८५०००	९३५००	१०२८५०
११६००	**अन्य कर**	२,६७१,५००	२,९९३,२५०	३,३३८,२५०
११६१०	**व्यवसायले भुक्तानी गर्ने**	८१९,०००	९४५,०००	१,०७१,०००
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	५२५००	६८२५०	८९२५०
११६१४	रेडियो, एफ.एम. संचालन दस्तुर			
११६२०	**व्यवसाय बाहेक अन्यले भुक्तानी गर्ने**			
११६२१	चालक अनुमती पत्र, सवारी दर्ता किताब सम्बन्धी दस्तुर			
११६३०	**कृषि तथा पशुजन्य कारोवारमा लाग्ने कर**			
११६३१	कृषि तथा पशुजन्य वस्तुको व्यवसायिक कारोवारमा लाग्ने कर			

~~११६३२~~	~~ओखेटोपहारमा लाग्ने कर~~			
११६९०	**अन्य कर**	९०००००	९९००००	१०८९०००
११६९१	अन्य कर (कवाडी कर)	९०००००	९९००००	१०८९०००
१३०००	**अनुदान**	२९१,४६९,४००	३२०,६१६,३४०	३५२,६७७,९७४
१३१००	**द्विपक्षीय वैदेशिक अनुदान**			
१३११०	**द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान**			
१३१११	द्विपक्षीय वैदेशिक चालू अनुदान			
१३१२०	**द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान**			
१३१२१	द्विपक्षीय वैदेशिक पुँजीगत अनुदान			
१३२००	**बहुपक्षीय वैदेशिक अनुदान**			
१३२१०	**बहुपक्षीय वैदेशिक चालु अनुदान**			
१३२११	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			
१३२१२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त चालु अनुदान			
१३२२०	**बहुपक्षीय वैदेशिक पूँजीगत अनुदान**			
१३२२१	अन्तरसरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३२२२	गैह्र सरकारी अन्तराष्ट्रिय संस्थाबाट प्राप्त पूँजीगत अनुदान			
१३३००	**अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण**	२९१,४६९,४००	३२०,६१६,३४०	३५२,६७७,९७४
१३३१०	**अन्तरसरकारी अनुदान**	२९१,४६९,४००	३२०,६१६,३४०	३५२,६७७,९७४
१३३११	समानिकरण अनुदान	७५,००७,०००	८२,५०७,७००	९०,७५८,४७०
१३३१२	शसर्त अनुदान	१८९,२९०,२००	२०८,२१९,२२०	२२९,०४१,१४२
१३३१३	विषेश अनुदान	२,७५०,०००	३,०२५,०००	३,३२७,५००
१३३१४	समपुरक अनुदान	२४,४२२,२००	२६,८६४,४२०	२९,५५०,८६२
१३३१५	अन्य अनुदान			
१३३२०	**अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान**			
१३३२१	शसर्त पूँजीगत अनुदान			
१३३२२	विशेष पूँजीगत अनुदान			
१४०००	**अन्य राजश्व**	१८७,३४३,२१२	२०६,०७७,५३३	२२६,६८५,२८७
१४१००	**सम्पत्तिबाट प्राप्त आय**			
१४११०	**ब्याज**			
१४१११	वित्तीय निकायबाट प्राप्त ब्याज			
१४११२	ब्यापारिक निकायबाट प्राप्त ब्याज			
१४११३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त ब्याज			
१४११४	सेवामुलक निकायबाट प्राप्त ब्याज			
१४११९	अन्य निकायबाट प्राप्त ब्याज			
१४१२०	**लाभांश**			
१४१२१	वित्तीय निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२२	ब्यापारिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२३	औद्योगिक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२४	सेवामुलक निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१२९	अन्य निकायबाट प्राप्त लाभांश			
१४१५०	**भाडा तथा रोयल्टी**	१,४००,०००	१,५४०,०००	१,६९४,०००
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	१,४००,०००	१,५४०,०००	१,६९४,०००

~~१४१५२~~	~~क्यासिनोबाट प्राप्त रोयल्टी~~		~~०~~	~~०~~
१४१५९	अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	०	०	०
१४१७०	**राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय**	**१७०,१००,०००**	**१८७,११०,०००**	**२०५,८२१,०००**
१४१७१	वन रोयल्टी			
१४१७२	खानी रोयल्टी			
१४१७३	जलस्रोत रोयल्टी			
१४१७४	पर्वतारोहण रोयल्टी			
१४१७५	पदयात्रा रोयल्टी			
१४१७६	पर्यटन सेवा शुल्क रोयल्टी			
१४१७७	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन रोयल्टी	२०,०००,०००	२२००००००	२४२०००००
१४१७८	सवारी साधन कर (पार्किङ शुल्क)	१०००००	११००००	१२१०००
१४१७९	अन्य बाँडफाँड हुने राजश्व	१५०,०००,०००	१६५,०००,०००	१८१,५००,०००
१४२००	**बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम**	**१,६५०,०००**	**१,८१५,०००**	**१,९९६,५००**
१४२१०	**बस्तु तथा सेवा बिक्रिबाट प्राप्त रकम**	**१६५००००**	**१८१५०००**	**१९९६५००**
१४२११	कृषी उत्पादनको बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम			
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	१,५००,०००	१,६५०,०००	१,८१५,०००
१४२१६	निजी धारा बापतको शुल्क			
१४२१७	खानेपानी, नहर तथा कुलो उपयोग बापतको शुल्क			
१४२१८	विद्युत्त सेवा शुल्क			
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४२२०	**प्रशासनिक सेवा शुल्क**	**६२६,०००**	**६८८,६००**	**७५७,४६०**
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	१५०,०००	१६५,०००	१८१,५००
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी			
१४२२४	परीक्षा शुल्क			
१४२२५	यातायात क्षेत्रको आम्दानी			
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	४७६,०००	५२३,६००	५७५,९६०
१४२४०	**दस्तुर**	**९,७२२,२१२**	**१०,६९४,४३३**	**११,७६३,८७७**
१४२४१	पार्किङ शुल्क	१००,०००	११०,०००	१२१,०००
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	६,८६४,९०१	७,५५१,३९१	८,३०६,५३०
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२,१०१,४०१	२,३११,५४१	२,५४२,६९५
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१८८५०	२०,७३५	२२,८०९
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	९२०६०	१०१,२६६	१११,३९३
१४२४६	मुल्यांकन दस्तुर	५०००००	५५०,०००	६०५,०००
१४२४९	अन्य दस्तुर	४५,०००	४९,५००	५४,४५०
१४३००	**दण्ड, जरिवाना र जफत**	**३००,०००**	**३३०,०००**	**३६३,०००**
१४३१०	**दण्ड, जरिवाना र जफत**	**३००,०००**	**३३०,०००**	**३६३,०००**
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१५००००	१६५०००	१८१५००
१४४००	**अनुदान बाहेकको हस्तान्तरण**			
१४४१०	**चालु हस्तान्तरण**			
१४४११	चालु हस्तान्तरण		०	०

१४४२०	**पूँजीगत हस्तान्तरण**			
१४४२१	पूँजीगत हस्तान्तरण			
१४५००	**विविध राजश्व**			
१४५१०	चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरु			
१४५११	बीमा दावी प्राप्ती			
१४५२०	**अन्य राजश्व**	३,५४५,०००	३,८९९,५००	४,२८९,४५०
१४५२१	प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क			
१४५२२	साना सवारी कर	४५,०००	४९,५००	५४,४५०
१४५२३	लागत सहभागिता	२००००००	२,२००,०००	२,४२०,०००
१४५२९	अन्य राजश्व (विविध आय)	१,५००,०००	१,६५०,०००	१,८१५,०००
१४५३०	**पूंजीगत राजश्व**			
१४५३१	सरकारी घर, जग्गा, गुडविल विक्रीबाट प्राप्त आय			
१५०००	**बेरुजु**			
१५१००	**बेरुजु**			
१५११०	**बेरुजु**			
१५१११	बेरुजु			
३३०००	**दायित्व**			
३३१००	**आन्तरिक दायित्व**			
३३१९०	**खुद आन्तरिक ऋण**			
३३१९१	ऋण पत्र मार्फत् प्राप्त ऋण			
३३१९२	अन्य आन्तरिक सरकारबाट प्राप्त ऋण			
३३१९३	अन्य संघ संस्थाबाट प्राप्त ऋण			
३३२००	**वाहय वित्तिय दायित्व**			
३३२४०	**खुद वैदेशिक ऋण**			
३३२४१	वैदेशिक ऋणको प्राप्ति			
जम्मा राजश्व, अनुदान तथा दायित्व		४८८,२७३,२७८	५३६,०८३,१६२	५९०,३८३,८०३

६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण

गाउँपालिकाहरुले स्थानीय सरकारको रुपमा राज्य पुर्नसंरचना गठन भएसगै अधिकार प्राप्त गरेको छ । यस अध्ययन प्रतिवेदनमा बदलिंदो परिवेश अनुसार राजश्व परिचालनका क्षेत्रमा गर्नुपर्ने कृयाकलापहरूको पहिचान र योजनाका साथमा अगामी आर्थिक तीन वर्षहरूमा संकलन हुन सक्ने राजश्वको प्रक्षेपण गरिएको छ । सारांशमा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात गाउँपालिकाको आय संरचनालाई तलको तालिकामा दिईएको छ । राजश्व बाँडफांडको प्रक्षेपण गर्दा हाल वाँडफाँड भई आएका स्रोतहरूको मात्र प्रक्षेपण गरिएकाले भविष्यमा गाउँपालिकाले राजश्व आयमा उल्लेख गरिएभन्दा बढी आय प्राप्तहुने अवस्था रहेको छ ।

तालिका १६ : महाङ्काल गाउँपालिकाको आय संरचना

क्र.सं.	शिर्षक	आ.व.		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
१	आन्तरिक आय	२६,७०४	२८,३५७	३१,८८५
२	राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	१७०,१००	१८७,११०	२०५,८२१
३	अनुदान	२९१,४६९	३२०,६१६	३५२,६७८
जम्मा		४८८,२७३	५३६,०८३	५९०,३८४

राजस्व सुधार कार्ययोजनाले औल्याएका करका क्षेत्रहरुमा आवश्यक सुधार तथा कार्यान्वयन गर्न सकिए गाउँपालिकालाई आगामी ३ वर्षमा प्राप्त हुने आन्तरिक आय वापतको रकम तलको ग्राफचित्रमा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

चित्र नं. ५ : महाङ्काल गाउँपालिकाको आगामी तीन वर्षको आन्तरीक आय प्रक्षेपण

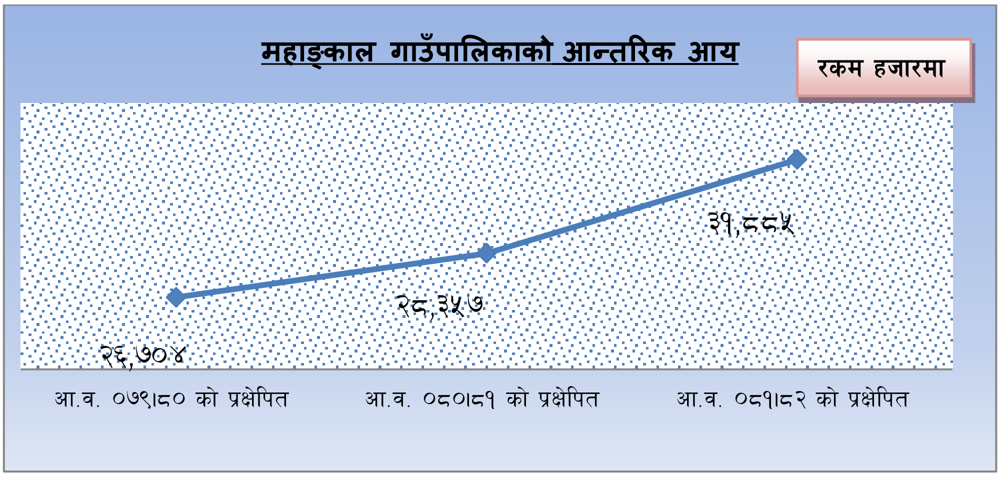

परिच्छेद सात : अपेक्षित नतिजा

गाउँपालिकालाई राजश्व संकलन अधिकार उल्लेख्य रुपमा प्रदान गरिएता पनि गाउँपालिकाले कार्यान्वयन गरेको करको दायरा अधिक देखिदैन । गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रका सम्भाव्य सबै कर, शुल्क तथा दस्तुर संकलन गर्ने प्रयास कम गरेको देखिन्छ । सिमित साधन र श्रोतका कारण राजश्व प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्ने भएकोले तत्काल राजश्व बृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन मद्दत गर्ने केहि महत्वपूर्ण र प्रभावकारी श्रोतहरूको संकलन तर्फ ध्यान दिनु उपयुक्त देखिन्छ । साथै राजश्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ । गाउँपालिकाले राजश्वको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा तत्काल जोड दिनुपर्ने राजश्वका शीर्षकहरू निम्नानुसार छन ।

- ☐ सम्पत्तिकर
- ☐ व्यवसाय कर

- बहाल कर
- नक्सापास दस्तुर
- पर्यटन शुल्क

उपरोक्त करको प्रभावकारी संकलनकालागि प्राथमिकताका आधारमा गर्नु पर्ने क्रियाकलापहरू निम्नानुसार छन् ः

- आवश्यक जनशक्ति तथा छुट्टै भौतिक सुविधा सहितको राजश्व शाखा स्थापना गर्ने
- सम्पत्तिकर वैज्ञानिक ढङ्गले लागु गर्ने
- तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने ।

त्यसैगरी, महाङ्काल गाउँपालिकाले राजस्व बृद्धि एवं करको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा निम्नानुसारका क्रियाकलापहरू गर्न सिफारिस गरिन्छ ।

- करसचेतनासम्वन्धी कार्यक्रमहरु तय गरी कार्यान्वयन गर्ने
- आवधिक रुपमा उद्योगी तथा व्यवसायीहरुसँग कर राजस्वसम्बन्धी विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने
- पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा लगानीलाई प्रवर्धन र प्रोत्साहन गर्न सार्वजनिक नीजि साँझेदारी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा जोड दिने
- आवश्यक जनशक्ति तथा भौतिक सुविधा सहितको राजस्व शाखा गठन गर्ने
- राजश्व आम्दानीका सम्भावना रहेका श्रोतहरुको खोजि गर्ने, तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने
- बहाल विटौरी करका क्षेत्रहरुको पहिचान र ठेक्का निर्धारण गर्ने
- कर चुक्ता विना सेवा सुविधा नगराउने ब्यवस्थाको प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्ने
- करदाताहरूलाई नियमित रुपमा पत्र, एसएमएस वा विद्युतिय सूचना पठाउन
- आन्तरिक राजश्व कार्यालयसंगको समन्वयमा व्यवसाय कर असुलीलाई प्रभावकारी बनाउने
- नक्सापास प्रकृयालाई सरलिकृत गर्दै यसबाट आय स्रोत वृद्धिमा ध्यान दिनु पर्ने र भौगोलिक सूचना प्रणाली र राजश्व शाखा बीच निकटतमसम्वन्ध स्थापना गर्ने । साथै नक्सा पास विवरण, बहालकर र ब्यवसाय करलाई समेत कम्प्युराइज्ड गर्ने
- लेखा प्रणालीलाई व्यवस्थित गरी पेश्की नियन्त्रण, प्रोदभावी लेखा प्रणाली कार्यान्वयन तथा ब्यवस्थापन र स्थीर सम्पत्तिहरूको संरक्षण र परिचालन गर्ने ।
- करलाई सिधै बैक दाखिला गर्ने सक्ने गरी व्यवस्था गर्ने

- ~~छिमेकी पालिकाहरुको करको दरहरुका बारेमा अध्ययन गर्ने ।~~
- करका दरलाई समय सापेक्ष बनाउदै लैजाने ।
- उठाएको राजश्व सोही क्षेत्रमा खर्च गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्ने र करदाताहरुलाइ आश्वस्त हुने गरी सञ्चार गर्ने ।

परिच्छेद आठ : कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको ब्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी आय अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिलाई आगामी ३ आर्थिक बर्षको आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । यसै सन्दर्भमा प्रस्तुत कार्ययोजना हरेक आर्थिक बर्षको फाल्गुण महिनासम्ममा राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित समितिलाई उपलब्ध गराएमा समितिबाट गरिने निर्णयहरूका लागि आवश्यक आधार हुनेछ । राजस्व सुधारका नीति, क्रियाकलापहरू तथा वजेट अनुमान पश्चात् राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका क्रियाकलापहरू संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय असुली भएको नभएको सम्वन्धमा नियमित रुपमा अनुगमन गर्ने, आगामी आर्थिक बर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधिसम्मको क्रियाकलाप तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने तथा आर्थिक बर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक बर्षको लागि तय गरिएको क्रियाकलापहरू तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक हुन्छ ।

यस राजस्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको ब्यवस्था सिफारिश गरिएको छ ।

(क) कार्यालय स्तरको अनुगमन

पालिकास्तरको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व शाखा तथा अन्य सम्वन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरूलाई जिम्मेवार वनाउनु पर्दछ । स्थानीय सरकारले कम्तिमा महिनामा एक पटक बैठक वसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्नेतर्फ आवश्यक कार्यगत निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) राजस्व परामर्श समितिवाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रुपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमिति अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक बर्षको लागि आयको अनुमान गर्ने कार्य, पूर्व भएका कार्यको मूल्याङ्कन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि क्रियाकलाप सिफारिश गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक बर्षको समाप्ती पश्चात् राजस्व सुधार योजनाको समिक्षा गरिन्छ ।

(ग) कार्यपालिकावाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिवाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समिक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरिन्छ ।

(घ) वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्न चाहने संघीय मामला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमन प्रणालीको स्थापनाले स्थानीय सरकारको अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्ने क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसँग सम्वन्धित तथ्यांक वाहेक योजना कार्यान्वयन प्रक्रियाको अनुगमन तथा करदाताहरूको अनुभुति सङ्कलन पनि अनुगमनको मूख्य विधि हुन सक्नेछ ।

(ङ) कार्ययोजना परिमार्जन गर्नुपर्ने

राजश्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन गरेको विगतको अनुभव, श्रोत व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्दा आएका समस्याहरुलाई राजस्व सुधार समितिले विस्तृत रुपमा नियमित छलफल गर्नु पर्दछ । छलफल गर्दा भावी दिनको लागि समय सापेक्ष बार्षिक रुपमा कार्ययोजना परिमार्ज गर्दै लग्नु पर्दछ ।

अनुसूचीहरू:

अनुसूची १: पृष्ठपोषण सम्बन्धमा

क्र.सं.	पृष्ठपोषण	प्रयास
१	सम्पत्ति करको दर कसरी निर्धारण गर्ने गरिएको छ र दर निर्धारण गर्ने उपयुक्त आधार के हुन सक्छ भन्ने विश्लेषण गरेको पाइएन। भौगोलिक हिसाबले विकट गाउँपालिकाले सम्पत्ति करको सुरुवात गर्दा के कस्ता आधारमा सम्पत्ति मूल्याङ्कन गर्ने भन्ने विषय सुधार योजनामा समेटिनु आवश्यक छ। राजस्व तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा करको दर तोक्नुपर्ने विषयसमेत सुधार योजनामा समेटिनु लिनुपर्दछ। उदाहरणको लागि दुर्गम पालिकाहरुमा सम्पत्ती कर लगाउँदा करदाताले तिर्न सक्ने वा नसक्ने भन्ने विषय विश्लेषण हुनु पर्दछ।	महांकाल गाउँपालिकाले घरजग्गा कर लाग्ने क्षेत्रहरूको जग्गाको मूल्याङ्कन गर्दा त्यस प्रयोजनको निमित्त गठन स्थानीय समितिले तोके बमोजिम हुनेछ । यसरी नतोकिएको हकमा रजिस्ट्रेसन प्रयोजनको लागि मालपोत कार्यालयले तोकेको दर बमोजिम जग्गाको मल्याङ्कन गरिनेछ । एकीक्रत सम्पत्ति करको दर यस पालिकामा लागु नभएको हुनाले एकमुस्ट प्रति घरधुरी रू २५० तोकिएको छ । यो पालिका ललितपुर जिल्लाको विकट क्षेत्रमा अवस्थित भएकाले सम्भाव्यता अनुमान गरिएभन्दा धेरै न्यून मात्रामा राजस्व उठ्ने गरेको छ । त्यसैले सम्पति करका सन्दर्भमा स्वयं घोषणा गर्न लगाइ यसमा सम्पूर्ण करदाताहरुलाई समावेश गर्न सकियो भने यसबाट ठूलो उपलब्धि हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ।
२	घर बहाल कर र व्यवसाय कर कति पालिकामा खासै सम्भावना नभएकाले सुझाव गरिएका सबै क्रियाकलाप कार्यान्वयन हुन सक्ने देखिँदैन।	गाउँपालिकामा घरबहाल कर त्यति प्रभाबकारी रहेको देखिँदैन तर पनि यो शीर्षकबाट केही रकम लगातार रुपमा प्राप्त हुँदै आएकाले यसलाई थप प्रभावकारी रुपमा अगाडि लैजानुपर्ने देखिन्छ आम्दानीका आधारमा घर बहाल कर उठाउन सक्ने अवस्थालाई पनि सम्पत्ति करमा जस्तै स्वयम् कर घोषणा गर्न लगाइयो भने करको दायरामा वृद्धि गर्न सकिने देखिन्छ। यसबाट सम्पूर्ण घरधनीहरु करको दायरामा रहन सक्दछन्। यसैगरी ब्यवसाय करका सन्दर्भमा पनि व्यवसाय कर दर्ता शुल्क र नविकरण शुल्कका रूपमा मात्र उठाउनुपर्ने देखिन्छ।
३	स्थानीय तहले आफूले प्रदान गर्ने सेवालाई छरितो ढङ्गबाट विद्युतीय माध्यम प्रयोग गरी प्रदान गर्ने र सो सेवासँग आबद्ध गरी सेवा दस्तुर संकलन गर्न सक्ने सम्भावनालाई उजागर गर्दा सुधार योजना बढी कार्यान्वयन हुने देखिन्छ।	केही पालिका हरुले सेवा शुल्क दस्तुर बापत लिनुपर्ने राजस्वलाई विद्युतीय माध्यमको प्रयोग गरि राजस्व प्राप्त गर्ने क्रममा रहेको देखिएको छ । यसै अनुरूप यो गाउँपालिकामा रही छलफल गर्दा आगामी दिनमा यसलाई अगाडि

		~~बढाउन सकिने प्रतिबद्धता जनाईएको छ।~~
४	स्थानीयतहमा पूर्वाधार उपयोग शुल्क परिचालन गर्ने सम्भावना अहिले नै व्यवहारिक छैन। राजस्व सुधार योजना बनाउँदा कर परिचालन गर्न सकिने सम्भावनाको विश्लेषण कम भएको देखियो। कानुनबमोजिम करारोपण गर्न सकिने भए पनि व्यवहारतः लागू गर्न नसकिने विषयलाई कार्ययोजनामा राख्नु आवश्यक देखिँदैन।	पुर्बधार उपयोग शुल्कका विषयमा आन्तरिक रूपमै केही विवादहरु प्रशस्त मात्रामा देखिएका कारणले गर्दा यो पालिकामा पनि यसको सही उपयोग हुन सकेको देखिदैन।
५	व्यवसाय कर र व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुरका नाममा ब्रोकर वा शुल्क लगाउने गरी सुधार योजना बनाउनु हुँदैन। व्यवसाय दर्ता र नवीकरण बापत् मात्र व्यवसाय दर्ता करवा शुल्क लगाउने विषयमा यी स्पष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ।	हालको स्थानीय निकाय संरचना भन्दा अगाडिदेखि नै केही व्यवसायीहरुले आफ्नो व्यवसाय सोहीअनुरुप दर्ता गर्दै आएको तर नयाँ संरचना अन्तरगत स्थानीय तहमा आफ्नो व्यवसाय दर्ता नगरेको पाइएको छ। साथै व्यवसाय करका रूपमा दोहोरो मारमा परेको केही व्यवसायीहरुले जनाएकाले यही यो शीर्षक पनि विवादित नै रहेको देखिन्छ।
६	कुनै पालिकाहरूको स्थानिय सम्भावनाका आधारमा राजस्व सुधार योजना बन्नु पर्नेमा एउटै ढाँचा र क्रियाकलापमा सुधार योजना बनाएको देखियो। उदाहरणकोलागि कतिपय गाउँपालिकामा ढुंगा गिटी र बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ बाट ठुलो राजस्वको सम्भावना छ भने ठूला शहरी क्षेत्रमा विज्ञापन करबापत उल्लेखनीय राजस्व प्राप्त गर्न सकिन्छ। यसरी पालिकाको सम्भावनालाई उजागर गर्ने गरी सुधार योजना बन्नु पर्ने देखिन्छ।	यो पालिकाको मुख्य स्रोत मालपात दस्तुर लगाएत अन्य दस्तुर रहेका छन् । अन्य दस्तुरका शिर्षकहरू खुलाई यही क्षेत्रलाई नै थप व्यवस्थित गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
७	घर बहाल कर र सम्पत्ति करमा स्वयं घोषणा गर्ने विधिका विषयमा अध्ययन भएको पाइएन । घरबहाल करको दर व्यवसायिक र संस्थागत को हकमा बढी दर र आवासियको हकमा कम गर्नु उपयुक्त हुदैन। यो घरबहाल दिने ब्यक्तिको आएमा लाग्ने भएकाले अलग अलग गर्नु त्रुटिपूर्ण हुन्छ। कतिपय पालिकामा अलग अलग गर्ने गरी सुधार योजनाले दिएको सुझाव व्यक्त छैन।	घर बहाल कर र सम्पति करका बिषयमा बसेर छलफल गर्दा यो पालिकाले आगामी दिनमा प्रभावकारी रूपमा उठाउने प्रतिबद्धता जनाउनुभएको छ।
८	करका दर र आधार तोक्दा छिमेकी स्थानीय तहसंग समन्वय गर्ने विषयलाई समेत सबै स्थानीय तहको राजस्व सुधार योजनामा	यो पालिकाले आफ्नो छिमेकी पालिकालाई समन्वय गरी कर राजस्वका बारेमा छलफल गर्ने नगरेको पाइयो । अगामी दिनमा

	समावेश गर्नुपर्दछ।	आवश्यकताका आधारमा समन्वय गरी बढ्ने प्रतिबद्धता जनाएको छन्।
९	सुधार योजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरु व्यबहारिक भन्दा बढी सैद्धान्तिक भएकाले स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन हुने बिषयमा आशंका छ।	स्थानीय पालिकाहरुले आ-आफ्नो एक कार्यकाल मात्र पार गरेका छन्। यसैकारणले पनि राजस्वका सन्दर्भमा पालिकाहरु आधारभूतरुपमा दिगो बन्न सकेका छैनन् यसका लागि सैद्धान्तिक कुराहरुलाई पकडदै व्यवहारिक रुपमा स्थानीय आफ्ना करदाताहरुलाई करका सन्दर्भमा जागरुक बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।
१०	प्रदेश सरकार र संघीय सरकारले दर तोक्ने र संकलन गर्ने तर स्थानीय तहलाई समेत बाँडफाँड हुने कर हरुमा स्थानीय तहले गर्नुपर्ने भूमिकामा राजस्व सुधार योजना मौन छ।	स्थानीय करदाताहरुसँग बसेर छलफल गर्दा बारम्बार उनीहरूको गुनासो करलाई एक द्वार प्रणाली माध्यमबाट मात्र ऊठाउँदा राम्रो हुने तथा करको वारेमा कुनै भ्रम नरहने कुराको जानकारी पाईएको छ। त्यसैले कर ऊठाउँने राजस्व अफिस एऊटै हुने र त्यहि अफिसले नै स्थानिय, प्रदेश र संघीय गरेर बाँडफाँड गर्नेहो भने उचित हुन्थ्यो होला भन्ने गुनासो सुन्न पाइन्छ।

अनुसूची २: तथ्याङ्क सङ्कलन सूची

१ गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय तथा हालको अवस्था

<u>संक्षिप्त परिचय</u>

- नामाकरण
- घरधुरी तथा जनसंख्या
- क्षेत्रफल तथा वडा विभाजन
- प्रसिद्ध स्थलहरु

<u>मुख्य पूर्वाधारको अवस्था</u>

- सडक, बाटो, पुल
- बिजुली
- खानेपानी तथा सिंचाई
- सार्वजनिक भवन तथा पूर्वाधारहरु
- फोहरमैला व्यवस्थापन (फोहरको परिमाण र व्यवस्थापनको अवस्था)

आर्थिक अवस्था

- उद्योग, व्यवसाय तथा कलकारखाना
- मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरु
- प्राकृतिक तथा पर्यटकीय सम्पदा

१. गाउँपालिकाको संगठन तथा राजस्व प्रशासन

हालको संगठन संरचना

- कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	पद	स्वीकृत दरबन्दी	पदपुर्ति	
			स्थायी	करार
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				
१३				
१४				
१५				
१६				
१७				

भौतिक सुविधाहरु

- कार्यालयका भवनहरु
- सवारी साधन
- फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर

राजस्व शाखा तथा राजस्व प्रशासन

- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	जिम्मेवारी
१			
२			
३			
४			

५			
६			
७			

- कार्यकक्ष तथा कार्य स्थलको पर्याप्तता
- फर्निचर, कम्प्युटर, प्रिन्टर तथा अन्य भौतिक सुविधाहरु
- राजस्व सम्बन्धी डाटा बेस, राजस्व प्रशासनमा सफ्टवेयर र त्यसको प्रयोग
- कम्प्यूटर विलिङ्ग प्रणालीको प्रयोग

गाउँपालिकाको आय (आन्तरिक तथा वाह्य) सम्बन्धी विवरण

- विगत तीन आर्थिक वर्षहरु (२०७५/७६, २०७६/७७ र २०७७/७८) को यथार्थ आय विवरण
- चालु आर्थिक वर्षको (२०७८/७९) को अनुमानित/बजेट विवरण र गत चौमासिकको यथार्थ विवरण
- चालु आर्थिक वर्षका लागि गाउँ सभाले पारित गरेको कर, शुल्क तथा दस्तुरका दरहरु

अन्य दस्तावेज तथा सूचनाहरु

- निर्वाचित पदाधिकारीहरुको विवरण
- गाउँ सभाले पारित गरेको आर्थिक ऐन
- राजस्वसँग सम्बन्धित अन्य नीति तथा कार्यक्रमहरु
- गाउँपालिकाको बस्तुस्थिति विवरण (Profile)
- राजस्व परिचालनका लागि भएका प्रभावकारी प्रयासहरु

अनुसूची ३: विषयगत विश्लेषणको नमूना फाराम

क) राजस्व तर्फ

१) सम्पति कर

- सम्पत्ति कर कार्यान्वयन प्रारम्भ भएको आर्थिक बर्षः
- जम्मा करदाता सङ्ख्या:
- गत आर्थिक बर्षमा उठेको जम्मा रकम रुः
- चालु आर्थिक बर्षको वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आर्थिक बर्षको गत महिनासम्म उठेको रकम रुः
- अधिकतम र न्यूनतम कर तिर्ने व्यक्तिले कति तिरेका छन्? अधिकतम रुः
  न्यूनतम रुः
- गत आर्थिक बर्षसम्मको बक्यौता रकम रुः

२) भूमिकर (मालपोत)

- गाउँपालिका भित्रको जम्मा खेतीयोग्य जग्गाको कूल क्षेत्रफलः (पालिकामा तथ्याङ्क उपलब्ध नभए मालपोत वा नापी कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सकिने)
- गत आ.ब. मा उठेको रकम रुः
- गत आ.ब.सम्मको जम्मा बक्यौता रकम रुः

३) व्यवसाय कर

- दर्ता भएका व्यबसायिक फर्मको सङ्ख्या:
- गत आ.ब. मा उठेको जम्मा रकम रुः
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आ.ब. को गत महिनासम्म उठेको रकम रुः
- अधिकतम र न्यूनतम कर तिर्ने व्यक्तिले कति तिरेका छन् ? अधिकतम रुः
  न्यूनतम रुः
- गत आ.ब.सम्मको बक्यौता रकम रुः
- दर्ता हुन बाँकी रहेका फर्मको सङ्ख्या रुः

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी	मझौला लगानी	ठूला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तीय संस्था (बैंक, विकास बैंक, सहकारी विमा, आदि)				

३	व्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक विक्रेता				
५	अन्य व्यवसाय				

४) व्यवसाय वहाल कर

- संस्थागत रुपमा (बैंक, सरकारी, नीजि विद्यालय, सरकारी कार्यालय आदिलाई) भाडामा दिएका घरहरुको सङ्ख्या: औषत मासिक घर भाडा रकम रुः
- व्यवसायिक फर्म (पसल, होटेल, रेष्टुरेन्ट आदि) लाई भाडामा दिएका घरहरुको सङ्ख्या: औषत मासिक घर भाडा रकम रुः
- आवासिय प्रयोजनका लागि भाडामा दिएका घरको सङ्ख्या: औषत मासिक घर भाडा रकम रुः
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रुः

५) जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर

- जडिबुटी सङ्कलन गर्ने व्यबसायीको सङ्ख्या: सङ्कलन हुने जडिबुटीको औषत परिमाणः के.जी.
- प्रति के.जी. जडिबुटी करको दरः चालु आ.ब.को लक्ष्यः

क्र.सं.	वस्तुहरु	ईकाई	कुल सङ्कलन परिणाम	अनुमानित मुल्य
क	**जडिवुटी जन्य वस्तुहरु**			
ख	**कवाडी जन्य वस्तुहरु**			
ग	**जीवजन्तु**			

ख) गैर कर राजस्व तर्फ

१) सिफारिश/प्रमाणित दस्तुर (वडा र पालिकाबाट गरिने सबै किसिमका)

- गत आ.ब. मा सबै गरिएको सिफारिश प्रमाणितको सङ्ख्या:
- सिफारिश/प्रमाणित दस्तुरको न्यूनतम दरः सिफारिस/प्रमाणित दस्तुरको अधिकतम दरः
- गत आ.ब. मा प्राप्त यथार्थ आय रुः
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रुः
- वार्षिक रुपमा दर्ता र नविकरण सम्बन्धी सेवाको विबरणः

क्र.स.	सेवाको किसिम	सङ्ख्या	दस्तुरको दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.ब मा प्राप्त रकम
१	एफ एम रेडियो				
२	घ वर्गको निर्माण व्यवसायी ईजाजत				
३	विद्यालय स्थापना				
४	पत्रपत्रिका				
५	व्यापारिक फर्म				
६	सहकारी				
७	अन्य				
	जम्मा				

२) भवन निर्माण अनुमति दर

- वार्षिक रुपमा निर्माण हुने नयाँ घरको सङ्ख्या:
- नक्शापास प्रकृयामा आउने गरेका घरहरुको प्रतिशतः
- नक्शापास दस्तुरको दर प्रतिवर्ग फीटः
- गत आ.ब. मा पास भएका नक्सा सङ्ख्या: दस्तुर बापतको यथार्थ आयः
- चालु आ.ब.को वार्षिक लक्ष्य रुः
- चालु आ.ब. को फाल्गुण महिनासम्म उठेको रकम रुः

३) सेवा शुल्क

क्र.स.	सेवाको किसिम	दर	सेवाग्राहीको सङ्ख्या	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.ब मा प्राप्त रकम
१	हाटबजार				
२	पार्किङ				
३	बहाल बिरौटी शुल्क				
४	फोहोरमैला व्यवस्थापन (सरसफाई)				
५	सडक बत्ति				
६	शौचालय				
७	पार्क				
८	पर्यटकिय स्थल				
९	सडक, बसपार्क				
१०	अचल सम्पति मूल्याङ्कन				
जम्मा					

४) बिक्री

क्र.स.	सम्पतिको किसिम	EIA/IEE प्रतिवेदन अनुसारको परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को ठेक्का रकम
१	ढुंगा गिट्टी वालुवा माटो स्लेट अन्य					
२	टेण्डर फर्म (बार्षिक सङ्ख्या)					
३	पुस्तक वा नक्शा (सङ्ख्या)					
४	अन्य सम्पति					
जम्मा						

५) सम्पति भाडा

क्र.स.	सम्पतिको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	मेसिन औजार					
२	घर वा जग्गा वा पोखरी					
३	अन्य सम्पति					
जम्मा						

६) दण्ड जरिवाना

क्र.स.	दण्ड जरिवानाको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	नक्शा पास					
२	छाडा गाईवस्त/पशु					
३	सडक वा सडक पेटी					
४	फोहोरमैला					
	अन्य					

७) सवारी साधन कर (टेम्पो, जिप, ट्रक, टिपर, भ्यान, माईक्रोबस, मिनिबस/बस)

क्र.स.	सवारी साधनको किसिम	सङ्ख्या	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	टेम्पो					
२	जिप					
३	मिनिट्रक					
४	ट्रक					
५	टिपर					
६	भ्यान					
७	माईक्रोबस					
८	मिनिबस					
९	बस					
	अन्य					

८) प्रदेशसँग बाँडफाँड हुने राजस्व

क्र.स.	राजस्वको किसिम	परिणाम	दर	सङ्कलन हुनसक्ने कुल राजस्व	गत आ.व. मा प्राप्त रकम	चालु आ.व. को अनुमान
१	सवारी साधन कर					
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क					
३	मनोरञ्जन कर (करदाता)					
४	विज्ञापन कर (करदाता)					
	अन्य					

९) गाउँपालिकाको स्वामित्तमा रहेको जग्गा र यसको हालको उपयोग सम्बन्धी विवरणः

१०) गाउँपालिकामा सार्वजनिक, पर्ति ऐलानी जग्गा र यसको हालको उपयोगको अवस्थाः

११) गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका महत्वपूर्ण पर्यटकिय र धार्मिक स्थलहरु सम्बन्धी विवरणः

१२) आन्तरिक आयका अन्य कुनै थप संभाव्य स्रोत भएमा सोको विवरणः

गाउँपालिका आय स्रोतहरु तथा हालको अवस्था

क्र. सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/ नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क	**कर तर्फ**			
१	भूमि कर (मालपोत)			
२	सम्पत्ति कर			
३	सवारी कर			
४	घर जग्गा बहाल कर			
५	व्यवसाय कर			
६	जडीवुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर			
ख	**अन्य राजस्व**			
१	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो, काठ, दाउरा, स्लेट, आदि जस्ता वस्तुको विक्री तथा			

	~~निकासी शुल्क~~			
२	नक्सापास दस्तुर			
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क			
४	वहाल विटौरी शुल्क			
५	पार्किङ्ग शुल्क			
६	अस्पताल सञ्चालन शुल्क			
७	फोहरमैला व्यवस्थपन शुल्क			
८	स्थानीय खानेपानी शुल्क			
९	स्थानीय विद्युत महशुल			
१०	केवलकार, ट्रेकिंग, कायाकिङ्ग, बन्जीजम्प, जीपफ्लायर, पाराग्लाईडिङ्ग, आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क			
११	निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, बसपार्क, पुल, आदि			
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क			
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो सञ्चालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, आदि)			
१४	ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो तथा स्लेट जस्ता वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क			
१५	वडा कार्यालय मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर			
१६	दण्ड जरिवाना			

गाउँपालिकाको स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा र भवन

क्र.सं.	**जग्गा रहेको स्थान**	**कि.नं.**	**क्षेत्रफल**	**हालको उपयोग**	**भाडा वा बहाल रकम (यदि भएमा)**
क	**स्वामित्व रहेको जग्गा**				
१					
२					
३					
४					
५					
ख	**भोगचलनमा रहेको जग्गा**				
१					
२					
३					
४					
५					

गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	**भवन रहेको स्थान**	**भवनको विवरण**	**हालको उपयोग**	**भाडा वा बहाल रकम (यदि भएमा)**
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				

भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	**घरको वर्गीकरण**	**अनुमानित सङ्ख्या**	**बहालमा भएको सङ्ख्या**	**औसत बहाल दर**
१	व्यापरिक प्रयोजनका लागि निर्मित भवन/घरहरु (नोट: व्यापारिक कम्प्लेक्स, पार्टी प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्याम्पस, आदि)			

~~२~~	~~औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरु~~			
३	आवासिय भवन/घरहरु			
३.१	कच्ची घरहरु (कच्ची जोडाई तथा छाना)			
३.२	अर्ध कच्ची घरहरु (माटोको जोडाई र कंक्रिट वा स्टिलको छाना भएको)			
३.३	पिलर सिस्टम नभएको पक्की घर (Without RCC Frame Structure)			
३.४	पिलर सिस्टम भएको पक्की घर (With RCC Frame Structure)			
जम्मा				

जग्गा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	**जग्गाको किसिम**	**अनुमानित क्षेत्रफल**	**औसत मुल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)**	**कैफियत**
१	शहरी क्षेत्र			
२	आवासीय क्षेत्र			
३	कृषि क्षेत्र			
४	वन तथा अन्य क्षेत्र			
जम्मा				

बहाल विटौरी

क्र.सं.	**सम्पत्तिहरु**	**ईकाई**	**परिमाण**	**दर**
क	भवन तथा कोठाहरु			
ख	मेसिनहरु			
ग	सार्वजनिक सम्पत्ति			

गाउँपालिकाले निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गरेका सेवा

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	ईकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
१	फोहरमैला व्यवस्थापन				
२	स्थानीय खानेपानी				
३	विजुली				
४	धारा				
५	अतिथि गृह				
६	धर्मशाला				
७	पुस्तकालय				
८	सभागृह				
९	ढल निकास				
१०	सडक वत्ति				
११	सार्वजनिक शौचालय				
१२	पार्क				
१३	पौडी पोखरी				
१४	व्यायमशाला				
१५	पर्यटकीय स्थल				
१६	हाट बजार				
१७	पशु बधशाला				
१८	शवदाह गृह				
१९	बसपार्क				
२०	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
२१	सिफारिश तथा प्रमाणित				
२२	दर्ता, अनुमति, नविकरण दस्तुर				
२३	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
२४	नक्सापास				
जम्मा					

वस्तुगत विश्लेषणको नमूना फाराम

आय शीर्षकहरु	आवश्यक सूचना	सूचनाको सम्भाव्य स्रोतहरु
भूमि कर (मालपोत)	जग्गाको क्षेत्रफल तथा उपयोग	मालपोत कार्यालय
सम्पत्ति कर	सम्पत्ति धनी तथा निजको नाममा रहेका जग्गा तथा संरचना	स्थानीय तह, मालपोत कार्यालय, सर्भेक्षणहरु
व्यवसाय कर	उद्योग व्यवसायका सङ्ख्या प्रकृति सहित	स्थानीय तह, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय, व्यवसायिक सङ्घ संगठनहरु
सवारी कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सवारी साधनहरु	यातायात व्यवस्था कार्यालय
बहाल विटौरी शुल्क	भाडामा दिएको जग्गाको क्षेत्रफल र भाडा दर	स्थानीय तह
घर जग्गा बहाल कर	भाडामा दिईएका घरहरु तथा प्रचलित दर	कर कार्यालय, जनगणना तथा सर्वेक्षणहरु
विज्ञापन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका विज्ञापन पाटीहरु	स्थानीय तह
मनोरञ्जन कर	गाउँ क्षेत्रमा रहेका सिनेमा हलहरु	स्थानीय तह
सवारी पार्किङ शुल्क	पार्किङ क्षेत्रको क्षेत्रफल तथा सवारी प्रवेश सङ्ख्या	स्थानीय तह तथा स्थलगत सर्वेक्षण
खानेपानी महशुल	धारा सङ्ख्या तथा पानीको उपयोग	वितरण परिमाण, मिटर रिडिङ
विद्युत महशुल	मिटर सङ्ख्या तथा बिजुलीको उपभोग	वितरण परिमाण, मिटर रिडिङ
फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	सेवा लिनेको सङ्ख्या	गाउँपालिका, सेवा प्रदायक
ढल निकास सेवा शुल्क	सेवा लिनेको सङ्ख्या	गाउँपालिका, सेवा प्रदायक
हाटबजार सेवा शुल्क	हाटबजार क्षेत्रको क्षेत्रफल	स्थलगत सर्भेक्षण
पशु वधशाला सेवा शुल्क	औषत पशु वध सङ्ख्या	स्थलगत सर्भेक्षण
सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क	प्रत्यक्ष सेवा लिनेको सङ्ख्या	स्थानीय तह
भाडा तथा बहाल	भाडा बहालमा दिएको पसल, घर तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
मेसिन तथा औजार भाडा	भाडामा दिएको मेसिन तथा औजार र प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा	ताल, पोखरी तथा जग्गाहरुको सङ्ख्या तथा क्षेत्रफल तथा प्रचलित भाडा	स्थानीय तह
प्राकृतिक स्रोत	निस्काशन परिणाम	EIA प्रतिवेदन, स्थलगत सर्भेक्षण

कुल आय सम्भाव्यता पहिचान (शिर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्ने)

विवरण	सङ्ख्या	औषत कर वा शुल्कको दर	सम्भाव्य रकम
ठूला			
मझौला			
साना			

~~कुल आय सम्भाव्यता~~			

खुद आय सम्भाव्यता पहिचान

विवरण	**रकम**
कुल आय सम्भाव्यता	
खुद आय सम्भाव्यता: करको दायरामा ल्याउन सकिने (कुल सम्भाव्यताको ... प्रतिशतले हुने रकम)	

खुद आय सम्भाव्यता पहिचान (आय ठेक्का)

विवरण	**रकम**
कुल आय सम्भाव्यता	
करको दायरामा ल्याउन सकिने (कुल सम्भाव्यताको ... प्रतिशतले हुने रकम)	
घटाउने, ठेकेदारको ओभरहेड खर्च (आयको १५ प्रतिशतले हुने रकम)	
घटाउने, ठेकेदारको नाफा (आयको १० प्रतिशत)	
खुद आय सम्भाव्यता (प्रारम्भिक ठेक्का अङ्क)	

निश्कर्ष:

सम्भाव्यता पहिचान पछि आय सङ्कलनमा ठूलो खाडल (GAP) देखिएका आय शिर्षकहरु	**खाडल ठूलो हुनुको कारण**	**समाधानका उपायहरु**

अनुसूची ४ : फोटो तथा माइन्यूट

महांकाल गाउँपालिका कार्यालय तथा बजार क्षेत्र

Pawan Kumar Pyakurel
Chief Administrative Officer

1

आज मिति २०७९ साल असार १६ गतेका दिन महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदनको छलफल गाउँपालिका उपाध्यक्ष तथा राजस्व परामर्श समिति संयोजक श्री डोल्मा मामा गोले ज्यूको अध्यक्षतामा बैठक बसि देहाय अनुसारको निर्णय गरियो ।

उपस्थिति

श्री डोल्मा मामा गोले (उपाध्यक्ष तथा संयोजक रा.प.स.)
श्री विष्णु प्रसाद दुवेदी (प्र.प्र.अ.)
श्री गिरीराज रवाल – योजना तथा प्रशासन
श्री रुपा दुलाल – रोजगार संयोजक
श्री सुदिप कुमार चिमोरिया
श्री सकुन्तला अर्याल – वडा सचिव – ३ नं.
श्री ईश्वर पाण्डे – – हुलादुलेन
श्री कुमारी थिंगार – उद्यम विकास प्रतिनिधि
श्री मनोज कुमार पराजुली – वडा अध्यक्ष – ६ नं.
श्री इन्द्रलाल न्यौपाने – परामर्शदाता (NDC)
श्री चुडामणी बाङ्तोला – '' (NDC)

प्रस्ताव नं. १: अनुमोदन गर्ने सम्बन्धमा

निर्णय नं. १: महाङ्काल गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तयारीका लागि राजस्व परामर्श समिति, शाखा प्रमुख, करदाता तथा वडा अध्यक्षहरुबीच आवश्यक ऐन, का दायरा सम्बन्धि छलफल गरियो । छलफलबाट आएका राजस्व सम्बन्धि तथ्यांकहरुको विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयारी गरी पुन छलफल गरी निर्णय गरियो ।

राजश्व सुधार कार्ययोजना प्रतिबेदनमाथि छलफल

महाङ्काल गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
गोटिखेल, ललितपुर
बागमती प्रदेश, नेपाल
जना गाउँसभा सदस्यहरुको वडा अनुसार नामावली
श्री गणेश बहादुर के.सी.
श्री डोल्मा माया गोले
उपाध्यक्ष

महाङ्काल गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
ललितपुर
बागमती प्रदेश, नेपाल

Date ______
Page ______

आज मिति २०८२/०४/१६ गते मंगलवारका दिन महाङ्काल गाउँपालीकाको उपाध्यक्षा तथा राजश्व परामर्श समितिको संयोजक श्री डोल्मा माया गोलेको अध्यक्षतामा महाङ्काल गाउँपालीकाको राजश्वसुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रस्तुतीकरण गाउँपालीकाको निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँपालीकाको विभिन्न शाखाका कर्मचारीहरु, राजश्व ~~सुधार~~ परामर्श समितिका सदस्यहरु, बागमती प्रदेश सुशासन केन्द्रका कर्मचारी र परामर्श टोलीका सदस्यहरुको उपस्थितीमा सम्पन्न भई छलफल गरि सुझाव संकलन गरियो।

उपस्थिती

श्री डोल्मा माया गोले (राजश्व परामर्श संयोजक)
श्री गणेश बहादुर के.सी. (विशेष अतिथि)
श्री धिराज मरासैनी (प्र.प्र.अ)
श्री राम प्रसाद घिमिरे (वडाध्यक्ष वडा नं. १)
श्री मनोज कुमार पराजुली (वडाध्यक्ष वडा नं. ३)
श्री भुमिनन्द घिमिरे (वडा नं. ५ वडाध्यक्ष)
श्री मन्दिरा तिमाल्सिना (घिमिरे) (वडा सदस्य)
श्री रेनुका सञ्जेल (वडा सदस्य)
श्री गिरिराज खनाल (अधिकृत सातौं)
श्री रक्षक चौधरी (लेखापाल)
श्री पारस गौतम (आ.ले.प.)
श्री सुचित कुमार चिमौरिया (प्रशासन सहायक)
श्री सावित्रा घिमिरे (प्राविधिक सहायक)
श्री सरिता थापा (म.वि.नि)
श्री रूपा दुलाल (रोजगार संयोजक)
श्री नेत्र तिमाल्सिना – व्यापारी
श्री शरण बञ्जरा – "
श्री इन्द्रलाल चापागाईं परामर्शदाता –
श्री कृष्ण चन्द्र अधिकारी "
श्री (सि.पी.) चन्द्र प्रकाश तिम्सिना – प्रदेश सुशासन केन्द्र

महाङ्काल गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
ललितपुर
बागमती प्रदेश, नेपाल
२०७३

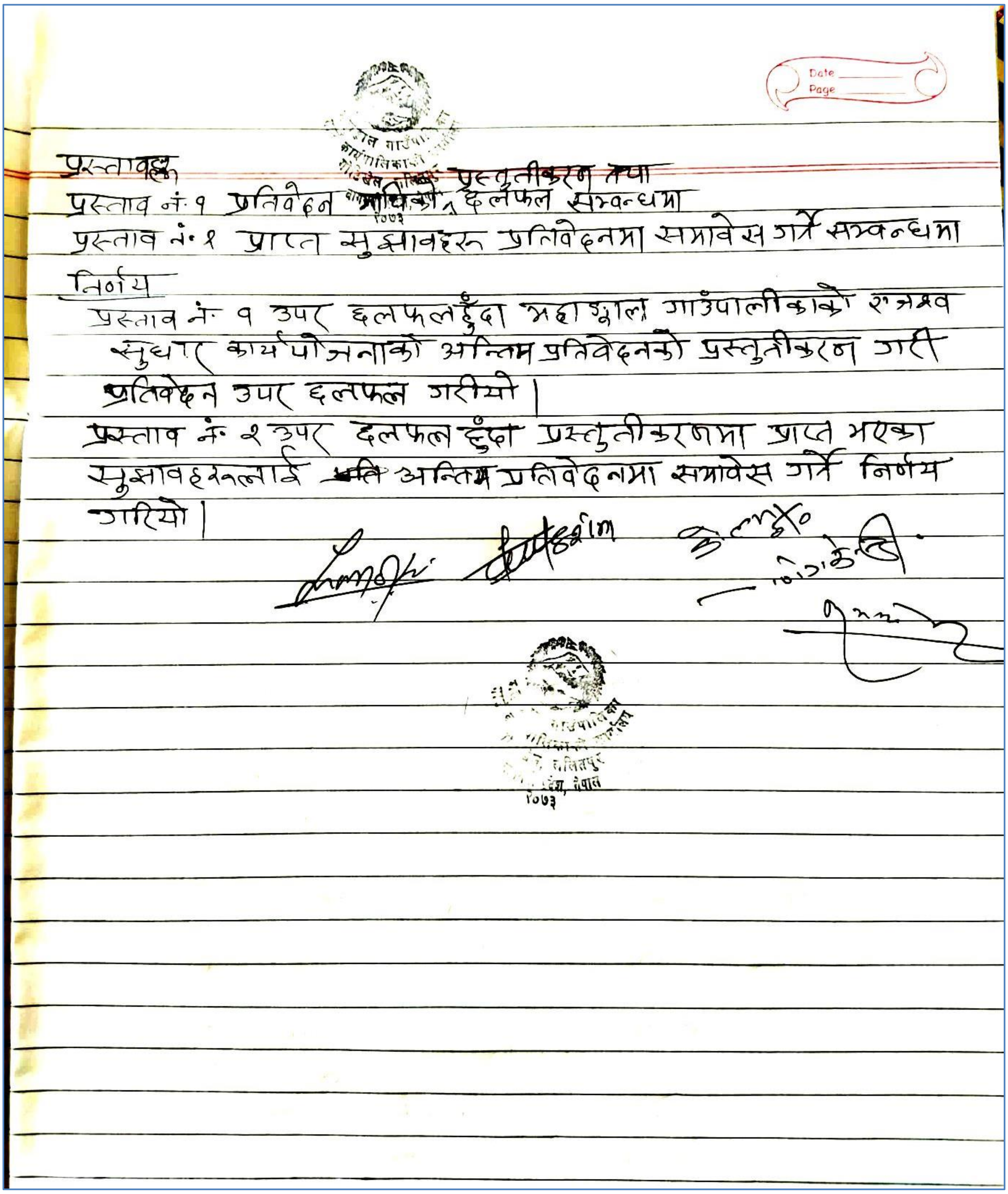

प्रस्तावहरू

प्रस्ताव नं. १ प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण तथा छलफल सम्बन्धमा

प्रस्ताव नं. २ प्राप्त सुझावहरू प्रतिवेदनमा समावेस गर्ने सम्बन्धमा

निर्णय

प्रस्ताव नं. १ उपर छलफल हुँदा महाङ्काल गाउँपालीकाको राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अन्तिम प्रतिवेदनको प्रस्तुतीकरण गरी प्रतिवेदन उपर छलफल गरीयो ।

प्रस्ताव नं. २ उपर छलफल हुँदा प्रस्तुतीकरणमा प्राप्त भएका सुझावहरूलाई अन्तिम प्रतिवेदनमा समावेस गर्ने निर्णय गरियो ।